

NAVF'S

UTREDNINGSIINSTITUTT

NORGES
ALMENVITENSKAPELIGE
FORSKNINGSRÅD

1982:4

Utredninger om forskning
og høyere utdanning

Motivasjon, studium, yrke

INSTITUTE FOR STUDIES IN RESEARCH
AND HIGHER EDUCATION

The Norwegian Research Council
for Science and the Humanities

1982:4

Utredninger om forskning
og høyere utdanning

**Motivasjon,
studium,
yrke**

Forord

NAVF's utredningsinstitutt presenterer her resultatet av en undersøkelse av motivasjonen for studievalg og yrkesplaner blant personer som har begynt på et universitetsstudium. Undersøkelsen tar også opp ulike informasjonskilders betydning for studentenes valg og planer.

Prosjektet har vært støttet av Kirke- og undervisningsdepartementet.

Rapporten er utarbeidet av Knut Eriksen.

Karen Nossum Bie, Fride Eeg-Henriksen, Knut Arild Larsen og Steinar Tamsfoss har gitt kommentarer til utkast til rapporten. Steinar Tamsfoss har også gitt råd i forbindelse med opplegg av statistisk bearbeiding.

Oslo, september 1982

NAVF's utredningsinstitutt

Sigmund Vangsnes

Knut Arild Larsen

Innhold

	Side		
SAMMENDRAG	7	5. YRKESPLANER, YRKES-	
1. INNLEDNING	10	MOTIVASJON	35
1.1. Problemstillinger	10	5.1. Innledning	35
1.2. Bakgrunn	12	5.2. Yrkesplaner	35
2. OPPLEGG	13	5.3. Yrkesmotivasjon	35
2.1. Datagrunnlag og utvalg	13	5.4. Yrkesmuligheter og eksamens-	
2.2. Bearbeidingsmetode	14	resultater	38
2.3. Bakgrunnsvariable	15	5.5. Oppsummering	40
3. VALG AV STUDIUM	17	6. INNTEKTSFORVENTNINGER	41
3.1. Studiefracfall	17	6.1. Personlige inntektsforventninger	41
3.2. Endring av studiemål	20	6.2. Forventet lønnsutvikling i forhold til	
3.3. Tidspunkt for valg av studium	22	andre grupper på arbeidsmarkedet ...	46
4. STUDIEMOTIVASJON	25	6.3. Lønnsomhet av å ta utdanning	49
4.1. Innledning	25	7. INFORMASJONSKILDER	51
4.2. Forskjeller mellom kjønnene	26	7.1. Nytte av informasjonskilder	51
4.3. Studieaktivitet, forutdanning	26	7.2. Ville studentene valgt annerledes?	53
4.4. Forsørgelsesbyrde, hel- og deltids-		7.3. Prognosenes betydning	56
studier	28	REFERANSER	57
4.5. Oppsummering	34	TABELLVEDLEGG	59
		SPØRRESKJEMA	69

Tabelloversikt

Tabell nr.	Side	
2.1.	13	Sosial bakgrunn for studenter i NSU's undersøkelse og nye studenter i Studiemotivasjonsundersøkelsen
2.2.	14	Universitetsstudenter i 13. klasses-trinn 1.10.1977 etter utvalgsgruppe. Populasjon, utvalg, svarprosent
2.3.	15	Studentenes fordeling etter revidert studiemål og sosial bakgrunn
3.1.	17	Andel som har sluttet med universitetsstudier og fordeling på årsaker til frafall. Opprinnelig studiemål og kjønn
3.2.	18	Andel som har sluttet med universitetsstudier etter landsdel
3.3.	19	Andel som har sluttet med universitetsstudier, etter fars yrke
3.4.	19	Andel som har sluttet med universitetsstudier etter sosial bakgrunn
3.5.	20	Andel som har sluttet med universitetsstudier etter fars utdanning
3.6.	21	Studenter fordelt etter opprinnelig studiemål (1.10.1977) og studiemål ca. 1 1/2 år senere (revidert studiemål)
3.7.	21	Studenter som har endret studiemål fordelt etter årsak til endringen
3.8.	22	Studenter etter når de bestemte seg for akademisk utdanning og fagstudium, opprinnelig studiemål og kjønn
3.9.	23	Studenter etter når de bestemte seg for en akademisk utdanning og fagstudium etter om de fortsatt studerer ved universitetet
3.10.	24	Studenter etter når de bestemte seg for en akademisk utdanning og fagstudium etter sosial bakgrunn
4.1.	25	Studentenes vurdering av studiemotivasjonsfaktorer
4.2.	27	Studentenes vurdering av enkelte studiemotivasjonsfaktorer. Etter om de fortsatt studerer/har sluttet ved universitetet
4.3.	27	Andel av studentene som angir at faktoren er "viktig" eller har "noen betydning" etter opprinnelig studiemål
4.4.		Andel av studentene som vurderer studiemotivasjonsfaktor som "viktig" eller "av noen betydning" etter revidert studiemål og kjønn 28
4.5.		Andel av studentene som vurderer studiemotivasjonsfaktorer som "viktig" eller "av noen betydning" etter forutdanning 29
4.6.		Andel av studentene som vurderer studiemotivasjonsfaktorer som "viktig" eller "av noen betydning" etter forsørgelsesbyrde 30
4.7.		Andel av studentene som vurderer studiemotivasjonsfaktorer som "viktig" eller "av noen betydning" etter om de har jobb ved siden av 30
4.8.		Andel av studentene som vurderer studiemotivasjonsfaktorer som "viktig" eller "av noen betydning" etter fars yrke 31
4.9.		Andel av studentene som vurderer studiemotivasjonsfaktorer som "viktig" eller "av noen betydning" etter mors yrke 31
4.10.		Andel studenter som vurderer studiemotivasjonsfaktorer som "viktig" (V) og "av noen betydning" (N) etter sosial bakgrunn 32
4.11.		Andel av studentene som vurderer studiemotivasjonsfaktorer som "viktig" eller "av noen betydning" etter landsdel 33
5.1.		Studentenes valg av yrke etter revidert studiemål 36
5.2.		Studentenes valg av yrke etter kjønn 36
5.3.		Andel studenter som vurderer yrkesmotivasjonsfaktor som "viktig" (V) og "av noen betydning" (N) etter kjønn 37
5.4.		Andel studenter som vurderer yrkesmotivasjonsfaktorer som "viktig" eller "av noen betydning" etter forsørgelsesbyrde 37
5.5.		Andel av studenter som vurderer yrkesmotivasjonsfaktorer som "viktige" (V) og "viktig" + av noen betydning" (V + N) etter sosial bakgrunn 38
5.6.		Studentenes vurdering av eksamenresultatenes betydning for yrkesmulighetene etter nåværende studiemål. Prosent 39

5.7.	Vurdering av yrkesmulighetenes avhengighet av eksamensresultatene fra studiet etter sosial bakgrunn og kjønn. Prosent	40	7.5.	Mulighet for anderledes valg ved bedre informasjon om studier og yrker etter sosial bakgrunn	54
6.1.	Antatt alternativ inntekt og forventet inntekt i første jobb og etter 15 års yrkeserfaring	41	7.6.	Marginale beslutningstakeres vurderinger av en del spørsmål. Sosial bakgrunn	55
6.2.	Gjennomsnittlig alternativ inntekt etter revidert studiemål, sosial bakgrunn og kjønn	42	7.7.	Vekt på prognoser angående arbeidsmarkedsmuligheter	56
6.3.	Gjennomsnittlig inntekt i første jobb etter revidert studiemål, sosial bakgrunn og kjønn	42			
6.4.	Gjennomsnittlig forventet inntekt etter 15 års yrkeserfaring etter revidert studiemål	43	Vedleggs-		
6.5.	Gjennomsnittlig forventet inntekt etter fars utdanning	44	tabell		Side
6.6.	Gjennomsnittlig forventet inntekt etter mors utdanning	44	1.	Studenter fordelt etter fars yrke og studieaktivitet på tellingstidspunktet .	60
6.7.	Gjennomsnittlig forventet inntekt for studenter med og uten arbeid ved siden av studiet	45	2.	Studentene fordelt etter mors yrke og studieaktivitet på tellingstidspunktet .	60
6.8.	Faktisk og forventede begynnerinntekter etter embedsstudium	46	3.	Studentene fordelt etter fars yrke og geografisk bakgrunn	61
6.9.	Gjennomsnittlig antatt inntekt for studenter som vurderer utvalgte studiemotivasjonsfaktorer som "viktig" .	47	4.	Studentene fordelt etter mors yrke og geografisk bakgrunn	62
6.10.	Forventninger om inntektsutviklingen etter studiet	47	5.	Studentene fordelt etter fars utdanning og studieaktivitet på tellingstidspunktet	63
6.11.	Forventninger om inntekt etter studiet etter sosial bakgrunn og kjønn	48	6.	Studentene fordelt etter mors utdanning og studieaktivitet på tellingstidspunktet	63
6.12.	Forventninger om inntekt etter studiet for studenter som anser utvalgte studiemotivasjonsfaktorer som "viktig" eller "av noen betydning" etter kjønn .	48	7.	Studentene fordelt etter fars utdanning og yrke	64
6.13.	Forventet inntektsøkning etter embedsstudium (Studiemål)	50	8.	Studentene fordelt etter mors utdanning og yrke	65
7.1.	Informasjonskilder vurdert som "svært nyttig" (S) eller "svært nyttig" + "nyttig" (S + N) etter kjønn	51	9.	Motivasjon for studium. Andel av faggruppen som angir faktoren som "viktig" eller "av noen betydning" . . .	66
7.2.	Informasjonskilder vurdert som "svært nyttig" eller "nyttig" etter nåværende aktivitet	52	10.	Pengeorienterte og andres vurderinger av endel spørsmål. Sosial bakgrunn . .	67
7.3.	Informasjonskilder vurdert som "svært nyttig" eller "nyttig" etter sosial bakgrunn	52			
7.4.	Mulighet for anderledes valg ved bedre informasjon om studium og yr-				

Sammendrag

Denne rapporten presenterer resultatet av en spørreskjemaundersøkelse blant universitetsstudenter vinteren 1978-79. Vi har forsøkt å belyse hvordan ulike faktorer påvirker valg av utdanning og yrkesplaner. Spesielt tar vi opp motivene for yrkes- og utdanningsvalg. Vi ser også på hvilken betydning ulike informasjonskilder har for studentenes valg.

Spørreskjema ble sendt til 2 300 universitetsstudenter 1½ år etter første gangs registrering. Svarprosenten var 71.

Ca. en tredjedel av studentene sluttet eller gikk over til utdanning utenom universitet i løpet av den perioden vi ser på (1½ år). Avgangen var størst blant kvinner - 46 prosent. For mennene var den 22 prosent. Denne forskjell i avgang mellom de to kjønn har delvis sammenheng med ulike valg av studium - kvinner velger oftere enn menn studier der frafallet tradisjonelt har vært høyt (for begge kjønn).

Årsaken til avgangen er for kvinner oftere enn for menn familieforpliktelser - eller at de har oppnådd sine studiemål - som gjennomgående er mindre ambisiøse enn mennenes. De mannlige studenter oppgir oftere skuffelse i forbindelse med studiet og frykter i større grad arbeidsmarkedsforholdene etter endt studium.

Det at studentene forlater universitetet betyr ikke nødvendigvis at de oppgir sine planer. Enkeltfag fra universiteter kvalifiserer til opptak ved andre utdanningsinstitusjoner eller inngår som en del av en utdanningsplan som omfatter ulike typer utdanning. Men det er påfallende at bare 18 prosent av de som forlater universitetene i løpet av 1½ år oppgir at de har nådd sine studiemål på universitetet. Størstedelen av den betydelige avgangen tidlig i studiet gjelder studenter med mer eller mindre feilslåtte studieplaner - og kan med rette betegnes som frafall.

Avgangen er størst blant studenter i samfunnsfag og humaniora, henholdsvis 35 og 37 prosent. Det er i disse fagene det er lettest å oppnå kompetansegivende eksamen etter kort tid - og det er her "nådd studiemålet" oftest oppgis som grunn for avgang. Men også for disse fag er det bare ca 1/4 av studentene som oppgir at de har nådd sine studiemål. Studenter i

samfunnsfag og humaniora *endrer* også *studiemål* innenfor universitetet i stor utstrekning. Tradisjonelt lukkede studier som siviløkonomutdanning og helsevern fag (medisin, odontologi og veterinærmedisin) har svært lavt frafall, 4 og 7 prosent.

Tidspunkt for valg av studium var gjennomsnittlig tidligere for menn enn for kvinner. Dette gjaldt både for valg av akademisk utdanning generelt og for valg av fagstudium. Studenter ved strengt lukkede studier, særlig innen helsevern fag bestemte seg tidligere enn studenter ved mer eller mindre åpne studier. Noe av forklaringen kan være at de sistnevnte studiene har en åpnere struktur slik at det ikke er nødvendig å bestemme endelig studiemål så tidlig. Studenter fra samfunnslag med høyere sosioøkonomisk status bestemte seg gjennomgående tidligere enn studenter fra andre samfunnslag. Studenter fra høyere sosioøkonomiske grupper virker mer målrettet enn de øvrige, både ved at de har lavere frafall, tar utdanningsbeslutningen tidligere og holder i større grad fast ved sitt opprinnelige studiemål. Dette kan ha sammenheng med at de i større grad begynner på strengt lukkede og yrkesrettede studier. Dette er samtidig studier med generelt lavt frafall.

Viktige *motiver for å begynne å studere* er etter det studentene hyppigst oppgir: "ønske om kunnskap (generelt)" og "interesse og anlegg for faget". 85 prosent anså disse motivene som "viktig" eller "av noen betydning". "Interesse for bestemte yrker" har også tilsvarende betydning for mange (79 prosent). "Mulighet for høy inntekt" kommer noe lenger ned på listen (45 prosent). Færre studenter legger vekt på "innflytelse fra lærerne" og "foreldre/familiens ønske". Bare 9 prosent oppga at de la vekt på dette. Kvinnes motiver adskiller seg fra mennenes særlig ved at flere av dem legger vekt på å samle poeng til annen høyere utdanning. En større del av de kvinnelige enn mannlige studentene er poengsamlere - de må gå tidkrevende omveier for å nå sine studiemål. Dette har sammenheng med kvinnes tradisjonelt snevrere yrkes- og utdanningsvalg. Flere av de typisk kvinnelige utdanninger hører til de det er vanskeligst å komme inn på. Færre kvinner enn menn oppgir at de legger vekt på mulighetene for høy inn-

tekt. Kvinner oppgir oftere enn menn at ønsket om skifte av yrke har motivert dem til universitetsstudier.

De ulike faggruppene har til dels forskjellige motiver for å begynne å studere. Flere av studentene ved strengt lukkede studier legger vekt på mulighetene for framtidig høy inntekt og på å få en allment respektert utdanning enn ved de øvrige studiene. For eksempel legger 77 prosent av siviløkonomene og 66 prosent av sivilingeniørene vekt på mulighetene for høy inntekt, mot 45 prosent for hele massen. Disse gruppene er også gjennomgående mer yrkesrettet i sin motivasjon enn de øvrige. Samfunnsvitenskapstudentene skiller seg ut ved at mange legger vekt på mulighetene for å samle poeng til andre typer utdanning. Flere av disse legger også stor vekt på å gjøre en allmenn-nyttig innsats, noe mange helsevern- og landbruksfagstudenter også gjør.

Det er liten forskjell på studiemotivene blant studenter med ulik sosial bakgrunn. Imidlertid er det noen flere blant studenter med bakgrunn i arbeiderklassen som legger vekt på inntektsmulighetene enn blant studenter med bakgrunn i samfunnslag med høy sosioøkonomisk status.

Yrkesplanene er klare for 70 prosent av dem som fortsatte ved universitetet. Det er mange som ikke har spesifisert yrke utover den yrkestittelen som studiet gir rett til (f.eks. lege, sivilingeniør).

De studentene som har bestemt seg for yrke blir bedt om å vurdere en rekke oppgitte faktors betydning for deres yrkesplaner. *Yrkesmotivene* viser i hovedtrekk samme tendenser som studiemotivene gjør. 90 prosent av de studenter som har bestemt seg for et yrke, mener at det er viktig å ha et interessant arbeid. De fleste, 55 prosent, mener også at det er viktig å få brukt kunnskapene fra studiet. 45 prosent legger stor vekt på å hjelpe andre mennesker. Også andre forhold som har med selve yrkets egenart å gjøre tillegges av mange stor betydning. Færre, 10 prosent, mener at de framtidige inntektsmulighetene er viktige. Svært få studenter legger vekt på å få et yrke som er vel ansett (4 prosent) og på å lede andre menneskers arbeid (5 prosent). Flere kvinner enn menn legger vekt på å gjøre en innsats for andre mennesker og for

samfunnet som helhet. Menn la i større grad vekt på økonomiske faktorer.

Sosial bakgrunn bidrar ikke i vesentlig grad til å forklare ulikheter i yrkesmotivasjonen. En litt større andel studenter fra høyere sosiale lag legger vekt på mulighetene for å få arbeid i egen virksomhet og på arbeidsmulighetene utenfor landet enn studenter med annen sosial bakgrunn.

Antatt framtidig inntekt varierer i første rekke med hvilket studiemål studentene har. Selv om det er stor spredning i anslagene, har studentene stort sett realistiske forventninger til sine inntektsmuligheter når vi sammenlikner med lønnsforholdene for nyutdannede akademikere i 1979. Høyest framtidig inntekt venter helsevernstudentene seg, spesielt gjelder det medisin og veterinærmedisin. Også siviløkonom- og jusstudentene venter seg høy inntekt spesielt på lang sikt.

Menn har gjennomgående større forventninger til framtidig inntekt enn kvinner.

De fleste gruppene vurderer sin egen framtidige inntektsutvikling som noe bedre enn *inntektsutviklingen for andre grupper akademikere*. De fleste regner imidlertid med en forverret utvikling i forhold til industriarbeidere. Siviløkonomene er mest optimistiske med hensyn til inntektsutviklingen i forhold til andre grupper, mens helsevernstudentene er mest pessimistiske. Selv om helsevernstudentene venter høy inntekt etter studiet, regner de altså med å få svakere økning i forhold til andre grupper.

Studentenes vurdering av *lønnsomheten av å ta utdanning* kan vi få et bilde av ved å se på antakelsene om framtidig inntekt sammenliknet med hva de mener å kunne tjene hvis de var i jobb i stedet for å studere. Størst avkastning av utdanningen på lang sikt venter de som studerer veterinærmedisin, humanmedisin, odontologi og siviløkonomfag. Lavest avkastning venter de som studerer teologi og filologi.

Av de *informasjonskilder* om studium og yrke studentene er bedt om å vurdere, blir eventuell egen yrkeserfaring ansett som "svært nyttig" av flest personer. Studenthandboka og faglig litteratur er også viktige. Svært få legger vekt på yrkesveiledere og studieveiledere.

Så mye som 20 prosent av studentene opplys-

te at det er *meget mulig at de hadde valgt annerledes* ved bedre informasjon. Bortsett fra examen philosophicum-studentene er det realfag- og jusstudentene som er mest usikre.

Usikkerheten til disse studentene som mener at de kunne valgt annerledes, viser seg også ved at de har bestemt studium på et senere tidspunkt enn de øvrige. De legger liten vekt på interesse

for et bestemt yrke, men relativt stor vekt på foreldrenes/familiens ønske.

Halvparten av studentene la en viss *vekt på prognoser* over framtidsmulighetene på arbeidsmarkedet. Andelen som la vekt på prognoser var størst blant siviløkonomstudentene. Blant humaniora- og jusstudentene var det få som la særlig vekt på arbeidsmarkedsprognoser.

1. Innledning

1.1. Problemstillinger

Denne meldingen presenterer resultatet fra en spørreskjemaundersøkelse blant universitetsstudenter. *Formålet* er å belyse motiver for utdanningsvalg og yrkesplaner.

Datainnsamlingen ble gjennomført vinteren 1978-79 blant personer som ble registrert som nye studenter høsten 1977 ved alle universiteter. Til disse regnes universitetene i Oslo, Bergen, Trondheim (NLHT og NTH) og Tromsø, Handelshøyskolen og Landbrukshøgskolen. De som er med i undersøkelsen, er altså spurt 1½ år etter at de ble registrert som nye studenter. Vi viser i denne meldingen hvor mange av dem som sluttet ved de nevnte lærestedene i løpet av denne perioden, hvor mange som skiftet studiemål og hvilke studiemål de gjenværende universitetsstudentene hadde. Vi vil si noe om hvilke motiver studentene oppga for sine valg av utdanning og for sine yrkesplaner. Vi viser også hvilken informasjon som lå til grunn for utdanningsvalgene og yrkesplanene. Videre ser vi på forskjeller i disse forhold mellom personer fra ulike deler av landet med ulik sosial bakgrunn og med forskjellig kjønn.

Ved Utredningsinstituttet har det også tidligere vært gjort undersøkelser av rekrutteringen til høyere utdanning og hvordan denne henger sammen med ulike bakgrunnsfaktorer. Vår undersøkelse er imidlertid den første ved Utredningsinstituttet som tar for seg motivene for valg av utdanning og yrke.

Blant annet vil vi se på hvordan valg av studium og yrke henger sammen med en del bakgrunnsfaktorer. Mange ulike forhold er med på å bestemme utdanning og yrke for studentene og vi vil ikke ta opp alle her. F.eks. er opptakskravene strenge for mange utdanninger. De unges utdannings og yrkesplaner vil derfor være påvirket av deres oppfatning av hvilke utdanninger det er mulig for dem å komme inn på. Mange legger opp ulike strategier for å nå sitt endelige utdanningsmål. Disse omfatter poengsamling fra andre utdanningsinstitusjoner og yrkespraksis. Dette aspektet vil bare i begrenset omfang bli tatt opp i denne utredningen. I en annen undersøkelse ved Utredningsinstituttet

bl.a. av utdannings- og yrkesplaner for elever i den videregående skole, vil dette bli belyst nærmere.

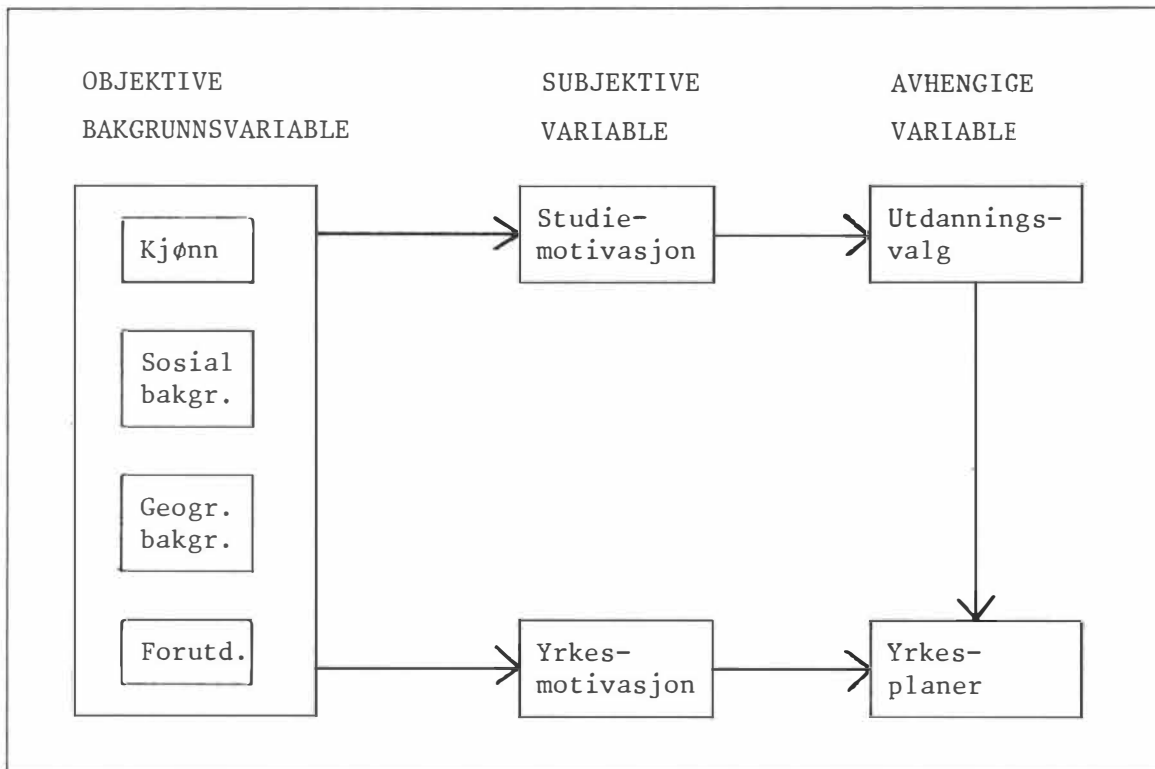
De variable som er med i denne undersøkelsen kan sies å falle i tre grupper. Utdanningsvalg og yrkesplaner er avhengige variable som vi vil forsøke å forklare ved hjelp av de øvrige variablene. Disse kan igjen deles i objektive og subjektive variable. Som objektive variable regnes her kjønn, sosial- og geografisk bakgrunn og forutdanning. De subjektive variablene er her motivene for studie- og yrkesvalg. Dette er variable som bare kan oppgis av intervjuobjektene selv. Disse betraktes som uavhengige variable i forhold til yrkes- og utdanningsvalg, men som avhengige variable i forhold til kjønn, sosial og geografisk bakgrunn.

Figuren nedenfor illustrerer hvordan vi tenker oss sammenhengen mellom våre variable. Piler indikerer påvirkningsretning. Vi vil nøye oss med å se på sammenhenger der påvirkningen mellom variable antas å følge etter hverandre i tid.

Vi vil se på hvordan valg av studium og yrke avhenger av de ulike motivasjonsfaktorene og av kjønn, sosial og geografisk bakgrunn. Vi ønsker også å undersøke hvordan yrkes- og studiemotivasjon avhenger av kjønn, sosial og geografisk bakgrunn. I den enkle modellen som er gjengitt på side 11, har vi sett bort fra en del mulige sammenhenger og påvirkningsveier som vi ikke vil undersøke nærmere i vår analyse. I det følgende skal vi kommentere en del av disse.

Det er vanlig å anta at det er sammenheng mellom motivene for studievalg og for yrkesvalg (planer). I vår analyse har vi ikke sett på forskjeller og likheter i motivasjonen for disse to typer valg. Imidlertid vil selvfølgelig ønskes med hensyn til yrke være på listen over studiemotiverende faktorer. Like fullt er det mulig å ha yrkesønsker som ikke har sammenheng med studiemotivasjonen. Formelt blir dette her behandlet som to adskilte sett av motivasjonsfaktorer.

Yrkesplanene antas også å ha sammenheng med det utdanningsvalget en har foretatt. Vi går ikke nærmere inn på hva som kommer først i tid av utdannings- og yrkesplaner. Dersom studentene oppgir at yrkesmotiverende faktorer har

spilt liten rolle for utdanningsmotivasjonen, kan muligens det tyde på at utdanningsvalget har kommet før yrkesvalget.

Utdanningsvalget er allerede foretatt ved tidspunktet for utfylling av spørreskjemaet. Dette kan virke tilbake på den motivasjonen en oppgir. Det er ikke sikkert en husker hvilke motiver som var viktigst den gangen valget ble truffet. I analysen har vi imidlertid antatt at den oppgitte motivasjonen i tid er kommet før de faktiske valg. Vi må likevel ha for øye at de oppgitte motivene kan bli farget av hva en i etterhånd synes er viktig eller hva en mener en "burde" lagt vekt på.

Noe av det samme vil være tilfellet for yrkesplanene selv om disse ikke ennå er realisert på spørretidspunktet. Valget er ofte foretatt på et tidligere tidspunkt. Motivene som oppgis vil derfor kunne være påvirket av de yrkesplanene en har.

Forutdanning er en bakgrunnsvariabel som det er vanlig å anta er påvirket av andre bakgrunnsvariable som kjønn og sosial og geogra-

fisk bakgrunn. Dette vil ikke bli tatt opp nærmere i analysen.

Modellen ovenfor beskriver primært motivasjonens plass i beslutningskjeden fram til bestemmelse av studium og yrkesplaner. Også andre forhold blir tatt opp i denne utredningen, spesielt angående ulike informasjonskilders betydning for valg av utdanning og yrke.

Vi drøfter spesielt økonomiske motivasjonsfaktorer, og forsøker å belyse nærmere hvilke forventninger studentene har til framtidig inntekt rett etter studiet og etter at de har vært i arbeidslivet i en lengre periode. Hvordan tror de inntektsmulighetene ville vært hvis de ikke hadde studert? Hvordan forventer de at inntektsutviklingen vil bli for deres gruppe i forhold til andre grupper på arbeidsmarkedet? Vi vil dermed kunne få et bilde av hvordan studentenes økonomiske forventninger henger sammen med deres studieplaner og med motivasjonen for å begynne å studere samt med ulike bakgrunnsfaktorer.

Analysemetoden er enkel, idet vi stort sett ser

på to og to variable av gangen. I mange tilfeller har vi i tillegg sett på hvert kjønn for seg (som tredje variabel.)

1.2. Bakgrunn

I forbindelse med planlegging av utbygging av utdanningssystemer og ved utformingen av utdanningspolitiske tiltak for øvrig er det behov for kunnskaper om hvilke faktorer som påvirker beslutningen om å begynne å studere. Utbygging av studieplasser, endring i opptaksregler, informasjonskampanjer og studiefinansieringsordninger er blant de politiske virkemidler som vil virke inn på antall personer som får universitetsutdanning og på sammensetningen av denne massen med hensyn til kjønn, alder, sosial og geografisk bakgrunn. Virker slike tiltak i tråd med hensikten med hensyn til antall og sammensetning av utdanningsøkende? Dersom studentene bare er interessert i kunnskapene de erverver seg gjennom studiet for kunnskapens egen skyld og ikke er særlig opptatt av framtidige muligheter på arbeidsmarkedet, vil f.eks. informasjonskampanjer om arbeidsmuligheter ha liten virkning. Andre virkemidler, som adgangsregulering, vil da være mer hensiktsmessige for å påvirke studenttallet i de enkelte utdanningene.

Det bør også ha interesse å vite hvor godt studentene er orientert om utdanning og arbeidsmarkedsmuligheter og hvilke informasjonskilder de legger mest vekt på når de skal orientere seg på området. I hvilken grad legger f.eks. studentene vekt på prognoser? Kunnskap om dette kan ha betydning for avgjørelser om hvilke typer informasjon det bør satses på. Hvorvidt den dominerende årsak til at folk søker universitetsutdanning er ønske om høy inntekt og/eller status, interesse for bestemte

yrker eller ønske om å skaffe seg kunnskap for kunnskapens egen skyld, er mye diskutert både i den utdanningspolitiske debatten og i forskningen.

Som nevnt er det tidligere ved Utredninginstituttet utført undersøkelser av rekrutteringen til akademiske studier med hensyn til kjønn, skolemessig, sosial og geografisk bakgrunn (Thaagaard Sem 1967, Østby 1969). Vangsnes (1967) har sett på artianernes sosiale og geografiske bakgrunn. Av norske undersøkelser som tar opp motivasjon blant ungdomsskoleelever kan nevnes Stensaasen (1970) og Baadshaug og Eeg-Henriksen (1976). Vi vil ikke ta for oss utenlandske undersøkelser på området i særlig grad, men nøyer seg med å nevne Freeman (1971). Han spurte mannlige amerikanske studenter om deres karriereplaner og hvilken vekt de legger på informasjon om arbeidsmarked og om økonomiske forhold har spilt inn ved deres utdanningsbeslutninger. Freemans undersøkelse er hovedsakelig innrettet på å kartlegge den økonomiske motivasjon for å begynne å studere, og trekker ikke inn bakgrunnsvariable som geografisk og sosial tilhørighet. Undersøkelsen tyder på at studentene stort sett har realistiske oppfatninger av inntektsmulighetene og at de legger vekt på de framtidige inntektsmulighetene i sine studie/karrierevalg. Svarprosenten var imidlertid svært lav, bare 25 prosent.

Ved Utredningsinstituttet arbeides det også med en undersøkelse av utdannings- og yrkesplaner for elever i den videregående skolen. Denne undersøkelsen tar for seg alle slag utdanninger som elevene i videregående skole planlegger å ta etterpå og hvilke motiver som kan tenkes å påvirke disse planene. Også her er bakgrunnsvariablene kjønn, sosial og geografisk bakgrunn.

2. Opplegg

2.1. Datagrunnlag og utvalg

Høsten 1978 og vinteren 1979 ble det foretatt en spørreskjemaundersøkelse blant studenter 1 ½ år etter registrering ved ett av våre universiteter. Den nøyaktige definisjonen av omfanget var studenter som var på 13. klassetrinn (etter Statistisk Sentralbyrås definisjon) høsten 1977. Med universiteter mener vi her universitetene i Oslo, Bergen, Trondheim (NLHT og NTH) og Tromsø, Handelshøyskolen og Landbrukshøgskolen.

Undersøkelsen ble foretatt som utvalgsundersøkelse. Totalpopulasjonen av 10 437 studenter ble gruppert etter fag, dvs. hvilket mål de oppga å ha for studiene. Det ble trukket rent tilfeldige utvalg av varierende størrelse etter utvalgsgruppene. Delutvalgenes størrelse ble bestemt ut fra at resultatene for de enkelte gruppene skulle være like pålitelige. Eller med andre ord at utvalget for hver gruppe skulle være like representativt. Totalt er brutto-utvalget på 2 288, som

er 22 prosent av totalpopulasjonen. Tabell 2.2 viser utvalgenes størrelse for de ulike gruppene.

Spørreskjemaene ble sendt ut i desember 1978. Det ble purret tre ganger i løpet av vinteren og våren. Svarprosenten totalt kom opp i underkant av 71, men varierer en del mellom utvalgsgruppene, som det går fram av tabell 2.2. Høyest frafall hadde humaniora, samfunnsvitenskap og jus., alle med ca 40 prosent, mens en gruppe, landbruksvitere, ikke hadde frafall.

Representativiteten til undersøkelsen kan vurderes blant annet med hensyn til sosial bakgrunn. Det er vanskelig å framskaffe tall for sosial bakgrunn for nye studenter, men bl.a. Studiefinansieringsundersøkelsen 1978, (Norsk Studentunion 1981) har tall for alle nivåer av universitetsstudenter (utvalgsundersøkelse). Sammenliknbarheten med Utredningsinstituttets "lille" sosialgruppering er brukbar med unntak av at allmennlærerne er gruppert sammen med underordnede funksjonærer. Gruppeinndelingen etter sosial bakgrunn framgår av kapittel 2.3.

Tabell 2.1. Sosial bakgrunn for studenter i NSUs undersøkelse og nye studenter i Studiemotivasjonsundersøkelsen.

Sosial bakgrunn	NSU 1978	Studiemotivasjon 1978
1 Overordnet funksjonær, akademiker	53	49 ¹⁾
2 Underordnet funksjonær	16 ²⁾	20
3 Jordbrukere, fiskere, arbeidere m.v.	27	27
4 Ikke yrkesaktiv, uoppgitt	4	4
I alt	100	100

1) 2) Inkl. lærere

Vi ser at det her ikke er stor forskjell på de to fordelingene etter sosial bakgrunn. Under forutsetning av at det ikke er store ulikheter i sosial bakgrunn for nye studenter og for alle studenter uansett nivå, virker det ikke som de som har besvart vårt spørreskjema, har en spesielt skjev

sosial rekruttering i forhold til deltakerne i NSUs undersøkelse. Det er imidlertid en mulighet for at samme type skjevhet kan gjøre seg gjeldende i frafallet fra begge undersøkelsene, siden de har mange likhetstrekk. En bør derfor være forsiktig med generaliseringer.

2.2. Bearbeidingsmetode

Tabeller er kjørt ut ved hjelp av standardprogrampakken DDPP. Da denne har enkelte mangler for vårt formål, er det utarbeidet en spesiell beregningsrutine for å få regnet ut korrekte gjennomsnitt og standardavvik. Siden utvalgene er av ulik størrelse, er resultatene for hver utvalgsgruppe veiet sammen med vektorer som tilsvarer forholdet mellom total populasjon og utvalg i hver gruppe. Dermed kan tallene tolkes som estimater (anslag) for resultatene for universitetsstudenter 1½ år etter første gangs registrering. Ved at denne sammenveingsmetoden er brukt, gjelder tallene bare for den delen

av populasjonen som har svart. Vi risikerer da at grupper med lav svarprosent blir underrepresentert, men unngår å si noe om egenskapene til de studentene som ikke har svart. Alternativet ville være å veie med forholdet mellom total populasjon og utvalg minus frafall i hver gruppe.

De fleste resultatene vil bli gjengitt som prosentfordelinger. Der resultater er gitt i absolutte tall, er dette oppblåste tall som gjelder totalpopulasjonen og ikke observerte tall for utvalget. Alle tall kan dermed betraktes som *estimer* for egenskaper ved hele populasjonen fratrukket utvalgsfrafall.

Tabell 2.2. Universitetsstudenter i 13. klassetrinn 1.10. 1977 etter utvalgsgruppe. Populasjon, utvalg, svarprosent.

Opprinnelig studiemål	Total populasjon 1.10.1977	Utvalg	Antall svar	Svarprosent	"Oppblåst" antall svar
1 Humaniora	1 443	295	175	59	805
2 Samfunnsfag	1 189	285	178	62	712
3 Siviløkonomutd.	255	155	129	83	219
4 Jus	1 205	300	185	62	740
5 Realfag	1 320	295	211	72	907
6 Sivilingeniørutd. m.v.	938	279	207	74	704
7 Helsevernutdanning 1)	713	250	186	74	521
8 Landbruksfag m.v.	111	84	84	100	109
9 Forberedende prøver	3 263	345	263	76	2 446
I alt	10 437	2 288	1 618	71	7 163

1) Medisin, odontologi og veterinærmedisin.

Tabell 2.3. Studentenes fordeling etter revidert studiemål og sosial bakgrunn. Prosent.

Sosial bakgrunn 1)	Humaniora	Samfunnsfag	Siviløkonomfag	Jus	Realfag	Siviling. m.v.	Helsevernudt.	Landbruksfag m.v.	Forberedende prøver	Sluttet å studere	Uoppgitt	I alt
Gruppe 1	52	50	59	50	47	48	63	36	47	45	55	49
Gruppe 2	17	18	17	26	17	23	21	22	34	18	37	20
Gruppe 3	29	28	21	18	32	26	14	42	19	30	8	27
Gruppe 4	3	4	3	7	4	3	2	-	-	6	-	4
I alt	101	100	100	101	100	100	100	100	100	99	100	100
Antall	887	683	248	638	779	681	674	124	48	2353	48	7163

1) Definert i 2.3.

2.3. Bakgrunnsvariable

De "objektive" bakgrunnsvariable, dvs. de som kan regnes som historisk gitt, er foreldres yrke og utdanning, geografisk bakgrunn og kjønn. Vi har i mange tilfeller benyttet variabelen "sosial bakgrunn" som er fars yrke, men mors dersom fars mangler eller er uoppgitt (forekommer ofte ved død). Vi nytter her en aggregert inndeling i fire grupper som også med små variasjoner brukes ved undersøkelsen av utdannings- og yrkesplaner for elever som er under utarbeidelse og ved andre undersøkelser utført ved Utredningsinstituttet og ellers (f.eks. Thagaard Sem 1971).

Forutdanning er også en bakgrunnsvariabel, men kan ikke i like stor grad regnes som historisk gitt i forhold til motivasjonen. Det er vanskelig å fastslå om det er den skolemessige bakgrunn som fører til at folk har bestemte motiver for valg av studium og yrke eller om

det at de allerede har disse motivene har ført til et bestemt valg av forutdanning. I vår analyse har vi antatt at forutdanningen kommer foran motivasjonen i årsakskjeden.

Vi ser også på om det forhold at folk har jobb ved siden av studiet og/eller forsørgelsesbyrde har betydning for motivasjonen. Også her er det vel vanskelig å si om studenter som har jobb har spesielle motiver for å studere eller om studenter tar seg jobb ved siden av fordi de har en spesiell motivasjon for å studere.

I tabellvedlegget er det tatt med tabeller som viser sammenhenger mellom noen av bakgrunnsvariablene (tabell 1-8). Sammenhengen mellom kjønn og andre bakgrunnsvariable vil som oftest gå fram av tabellene i de senere kapitlene. Gruppeinndelingen av sosial bakgrunn går fram av følgende tabell der grupperingen av de opprinnelige variablene av fars og mors yrke framgår av tallene i parenteser:

Sosial bakgrunn	Fars evt. mors yrke
1	(7) Overordnet funksjonær, akademiker (6) Lærer, lektor m.v. (5) Selvstendig i industri, handel og helsevesen
2	(3) Underordnet funksjonær
3	(4) Selvstendige i jord- og skogbruk (2) Arbeidere, fiskere og håndverkere
4	(1) Ikke yrkesaktiv, arbeid i hjemmet (-) Uoppgitt

Denne skalaen gir ingen klar ranking etter sosial posisjon, materiell rikdom eller muligheter for maktutøvelse. Imidlertid må en kunne si at gruppe 1 skiller seg ut etter disse kriteriene, slik at konklusjoner med hensyn til sosial ranking bare bør trekkes med utgangspunkt i forskjeller mellom gruppe 1 og de øvrige.

Foreldres utdanning er kodet i nivå og fagfelt etter Statistisk Sentralbyrås utdanningsstandard. I tabellene vil vi nytte inndelingen etter nivå (antall skoleår). Vedleggstabellene 7 og 8 viser nær sammenheng mellom foreldrenes utdanningsnivå og yrke. For mange variable anser vi

det som tilstrekkelig å se på sammenhengen med "sosial bakgrunn". Det gjør også sammenlikninger med andre undersøkelser enklere.

Forutdanning er kodet med artiumsår og linje eventuelt annen forutdanning (lærerskole, ingeniørutdanning). I tabellene nyttes bare inndelingen artium/annen forutdanning.

Studiemål er delt i opprinnelig studiemål, som oppgitt ved første gangs registrering som student (semesterkortet) og revidert studiemål, som er det studiemålet som oppgis på spørreskjemaet etter 1½ år.

3. Valg av studium

3.1. Studiefrafall

Studentene ble spurt om de hadde sluttet å studere og om den eventuelle årsak til frafallet. Med frafall mener vi det å slutte ved universitetene i løpet av den 1½ års perioden vi ser på, uansett om en har nådd studiemålet eller ikke. Grunnen til at vi spesielt tar for oss frafallet, er at vi ser det som en indikator på styrken i motivasjonen for universitetsutdanning hos de ulike gruppene. Fraffallet var ganske stort, spesielt for kvinner, 46 prosent mot 22 prosent for menn, som det framgår av tabell 3.1. Siden kvinner gjennomsnittlig har satt seg lavere studiemål enn menn, er det naturlig at flere kvinner enn menn er sluttet.

Imidlertid var det en stor del som gikk over til andre typer utdanning utenom universitetene, noe som ikke går fram av tabellen. Spesielt distriktshøgskoler, sykepleierskoler, lærerhøgskoler og øvrige utdanninger under det regionale høgskolesystemet har tilgang av studenter fra

universitetene. Fraffallet sier derfor ikke noe om motivasjon for utdanning generelt.

En god del av studentene hadde enkeltfag som studiemål. Det er rimelig å tro at enkeltfag og kortvarige universitetsopphold ofte inngår i en strategi for å komme inn på ønsket utdanning. For mange kan det "nestbeste" ofte være å fortsette ved universitetet.

Adskillig flere kvinner enn menn slutter innen 1½ år fordi de hadde nådd sitt studiemål, jfr. ovenfor. Familiemessige forhold hadde dessuten mye større betydning for kvinner enn for menn som årsak til frafall. Menn synes derimot i større grad å være skuffet over selve studiet, særlig arbeidsformene og studiets innhold og opplegg, men også over miljøet på studiestedet. Dessuten har menn i større grad enn kvinner latt seg avskrekke av arbeidsmarkedsutsiktene etter studiet (tabell 3.1).

Ser vi på fordelingen etter opprinnelig studiemål, finner vi naturlig nok at fraffallet har vært størst blant dem som bare hadde forberedende prøver (examen philosophicum) som studiemål.

Tabell 3.1. Andel som har sluttet med universitetsstudier og fordeling på oppgitte årsaker til frafall. Opprinnelig studiemål og kjønn. Prosent.

	Humani- ora	Sam- funns- fag	Sivil- økonom- fag	Jus	Real- fag	Sivil- ing. m.v.	Helse- vern- utd.	Land- bruks- fag m.v.	Forbe- red- ende	Menn	Kvin- ner	Totalt
Nådde studiemålet	25	27	-	9	25	13	38	-	16	13	21	18
Fant meg ikke til rette med arbeidsformen	8	3	-	14	14	20	-	-	4	10	4	6
Fått andre interesser	13	16	(20)	23	17	27	6	(33)	13	16	14	15
Skuffet over studiets innhold/opplegg	3	10	-	9	8	7	13	-	4	9	4	6
Likte ikke miljøet på studiestedet	-	6	-	4	3	20	6	-	6	7	4	5
Økonomiske forhold	5	6	-	9	3	7	6	-	4	5	5	5
Familiemessige forhold	18	8	-	5	3	7	-	(17)	9	3	12	9
Arbeidsmarkedsutsiktene etter studiet	8	6	-	9	-	13	-	(17)	4	8	3	5
Annet	33	21	(60)	33	42	7	13	(50)	30	30	30	30
Uoppgitt	5	10	(20)	5	-	13	31	-	23	14	17	16
Sum ²⁾	118	113	100	120	115	134	113	117	113	115	114	115
Andel av gruppen som har sluttet	37	35	4	31	17	7	9	7	54	22	46	33
Antall som har sluttet	290	252	9	228	155	51	45	8	1 321	860	1 497	2 357

1) () færre enn 10 observasjoner i grunnlaget.

2) Summen er større enn 100 fordi flere har oppgitt mer enn én årsak.

Av dem har over halvparten sluttet, de fleste for å gå over til annen utdanningsinstitusjon. Frafallet blant studenter med humaniora og samfunnsfag som studiemål var også stort. Her dreier det seg i en viss utstrekning om personer som kombinerer enkeltfag med utdanning utenom universitetene. Men også i disse fagene er det bare ca en fjerdedel som oppgir at de har nådd sine studiemål. Den store andelen som faller fra jusstudiet har neppe rukket å ta noen kompetansegivende eksamen, bortsett fra examen philosophicum. En stor del av disse har oppgitt at de har fått andre interesser og har trolig gått videre til andre utdanninger. De som har krysset av for "Annet" utgjøres for en stor

del av deltidsstudenter som syntes at det ble for vanskelig å kombinere studier og jobb. Minst frafall har det vært for siviløkonom-, sivilingeniørstudiene og landbruksfag. Dette er særlig yrkesorienterte studier som tildels er strengt lukkede.

Av tabell 3.2. ser vi at det er liten forskjell i frafallet etter studentenes hjemstedslandsdel. Trøndelag er unntaket med et frafall som utgjør nesten halvparten. Årsaken til dette er uvisst, men grunnlagstabellene viser at en større del av de trønderske studentene enn av de øvrige begynner ved humanistiske fag. Som vi så av tabell 3.1 er frafallet relativt stort blant humanistene.

Tabell 3.2. Andel som har sluttet med universitetsstudier etter landsdel.
Prosent av opprinnelig antall.

Landsdel	Andel som har sluttet	Opprinnelig antall
	%	
Østlandet	32	2 464
Oslo	33	1 329
Sørlandet	33	282
Vestlandet	31	1 947
Trøndelag	46	600
Nord-Norge	29	502
Utlandet	28	32
Ialt	33	7 163

Frafallet er størst i de tilfellene farens arbeid ligger innenfor primærnæringene jordbruk, skogbruk, fiske eller som arbeider eller håndverker. Særlig stort er frafallet blant studenter med far i jordog skogbruk, se tabell 3.3. Dette dreier seg imidlertid om et lite antall. Av tabell 3.1 har vi sett at frafallet fra landbruksstudiene er relativt lite, men også her dreier det seg om et svært

lite antall. Det laveste frafallet har barn av lærere og lektorer m.v. Grunnen til dette kan være at disse er mer motivert for universitet og studier hjemmefra.

Den aggregerte grupperingen av sosial bakgrunn er gjengitt i tabell 3.4. Vi ser her at for kvinner er frafallet størst i gruppe 3 (jord og skogbrukere, fiskere, håndverkere og arbeidere),

mens det for menn er størst i gruppe 4 (hjemmeværende eller ikke yrkesaktiv). Også i gruppe 1 og 2 har kvinnene det dobbelte av mennenes frafall. Denne forskjellen i avgang mellom de to

kjønn har delvis sammenheng med ulike valg av studium. Kvinner velger oftere enn menn studier der frafallet totalt sett er høyt.

Tabell 3.3. Andel som har sluttet med universitetsstudier, etter fars yrke. Prosent av opprinnelig antall.

Fars yrke	Andel som har sluttet	Totalt antall
	%	
Overordnet funksjonær	31	2 379
Lærer, lektor m.v.	26	473
Selvstendig i industri, handel m.v.	30	648
Selvstendig i jord- og skogbruk	39	414
Underordnet funksjonær	31	1 350
Arbeidere, fiskere, håndverkere	37	1 450
Ikke yrkesaktiv	0	7
Uoppgitt	41	441
Sum	33	7 163

Tabell 3.4. Andel som har sluttet med universitetsutdanning etter sosial bakgrunn. Prosent av opprinnelig antall.

Sosialgruppe	Andel sluttet		Av gruppen i alt	Totalt antall i gruppen
	av menn i gruppen	av kvinner i gruppen		
1	21	41	30	3 535
2	20	43	31	1 401
3	23	56	37	1 916
4	43	51	47	311
I alt	22	46	33	7 163

Samme tendens viser seg for farens utdanningsbakgrunn, (tabell 3.5). Ser vi bort fra de få som har far med forskerutdanning er frafallet stort sett mindre jo mer utdanning faren har.

Tabell 3.5. Andel som har sluttet med universitetsstudier etter fars utdanning. Prosent av opprinnelig antall.

Fars utdanningsnivå ^{1.)}	Andel av gruppen som har sluttet	Totalt antall i gruppen
	%	
Forskernivå (over 18 år)	34	41
Universitetsnivå III (17-18 år)	26	1 385
Universitetsnivå II (15-16 år)	29	426
Universitetsnivå I (13-14 år)	28	1 242
Gymnasnivå II (11-12 år)	34	1 269
Gymnasnivå I (10 år)	39	1 279
Ungdomsskolenivå (7-9 år)	32	978
Uoppgitt	48	544
Ialt	33	7 163

1) Statistisk Sentralbyrås standard for utdanningsklassifisering (Statistisk Sentralbyrå 1973). Med f.eks. universitetsnivå menes universitetsutdanning eller annen utdanning av tilsvarende varighet.

Av de som fortsetter med universitetsstudier, er det også en del som går over til andre fag. Tabell 3.7 viser at de strengt lukkede studier i størst grad holder på sine studenter.

3.2. Endring av studiemål

Studentene er også spurt om de har endret studiemål etter at de begynte ved universitetet. Bare omlag halvparten av studentene innen samfunnsfag og humaniora har det samme studiemål etter 1½ år som da de startet. Åtte

prosent av de som hadde samfunnsfag som studiemål opprinnelig hadde nå helsevern-fag som studiemål, mens fem prosent hadde jus. Av filologistudentene hadde sju prosent samfunns-fag som revidert studiemål.

Høyest stabilitet har siviløkonom-, sivilingeniør-, helsevern- og landbruksfagstudentene. Dette er yrkesrettede, strengt lukkede studier. Naturlig nok er det svært få av forberedendestudentene som har samme studiemålet etter 1½ år.

Tabell 3.6. Studenter fordelt etter opprinnelig studiemål (1.10. 1977) og studiemål ca. 1 1/2 år senere (revidert studiemål). Prosent.

Revidert studiemål	Opprinnelig studiemål									Ialt
	Humani- ora	Sam- funns- fag	Sivil- økonom- fag	Jus	Real- fag	Sivil- ing. m.v.	Helse- vern- utd.	Land- bruks- fag m.v.	Forbe- red- ende	
Humaniora	52	2	1	2	1	0	-	-	17	12
Samfunnsfag	7	47	1	1	-	-	1	-	11	10
Siviløkonomfag	1	-	94	4	-	-	-	-	0	4
Jus	1	5	-	60	1	-	-	-	6	9
Realfag	1	-	1	-	77	0	1	-	3	11
Sivilingeniørutd. m.v.	1	1	-	1	0	99	1	-	1	10
Helsevern- utd.	-	8	-	1	2	2	89	2	5	9
Landbruksfag m.v.	-	1	-	-	1	0	-	91	0	2
Forberedende prøver	-	1	-	1	-	-	1	-	2	1
Sluttet universitetsstudier	37	35	4	31	17	7	9	7	54	33
Uoppgitt	1	2	-	1	-	-	-	-	1	1
Sum	101	102	101	102	99	98	102	100	100	102
Antall	805	712	219	740	907	704	521	109	2 446	7 163

Tabell 3.7. Studenter som har endret studiemål fordelt etter årsak til endringen. Prosent. ¹⁾

Årsak	Menn	Kvinner	Ialt
Utilfreds med studieopplegg og arbeidsform	12	13	12
Fått andre interesser	21	20	20
Skuffet over studiets innhold	13	9	11
Arbeidsmarkedsutsiktene	24	11	18
Annet	15	17	16
Uoppgitt	33	40	36
Sum	118	110	113
Antall	490	366	856

1) Summene er større enn 100 da noen har oppgitt mer enn en årsak.

Tabell 3.8. Studenter etter når de bestemte seg for akademisk utdanning og fagstudium, opprinnelig studiemål og kjønn. Prosent.

Bestemte seg for	Holdt på med	Humani- ora	Sam- funns- fag	Sivil- øko- nom- fag	Jus	Real- fag	Sivil- ing. m.v.	Helse- vern- utd.	Land- bruks- fag m.v.	Forbe- red- ende	Menn	Kvin- ner	Totalt
Akad. utd.	Grunnskolen eller før	22	28	43	27	26	36	50	36	24	30	27	28
	Gymnas/videre- gående skole	39	39	49	44	53	54	39	55	36	49	35	42
	Ettergymnasial utd.	9	7	3	4	6	1	5	1	6	5	7	6
	I arbeid	22	20	5	21	11	7	4	7	16	11	19	15
	Uoppgitt	8	7	-	4	4	1	3	1	19	6	13	9
	Sum	100	101	100	100	100	99	101	100	101	101	101	100
Fag- stu- dium	Grunnskolen eller før	3	4	3	4	3	2	14	6	7	5	5	5
	Gymnas/videre- gående skole	27	28	64	36	48	60	51	46	24	42	29	36
	Ettergymnasial utd.	16	8	16	11	6	4	11	10	9	9	9	9
	I arbeid	29	29	15	30	14	20	13	19	27	20	28	24
	Begynt å studere	17	21	2	11	24	8	6	17	11	15	12	14
	Uoppgitt	8	10	2	8	5	5	5	2	24	8	17	12
Sum	100	100	101	100	100	99	100	100	102	99	100	100	
Antall		805	712	219	740	907	704	521	109	2 446	3 843	3 320	7 163

3.3. Tidspunkt for valg av studium

Tidspunktet for studentenes bestemmelse om å ta en universitetsutdanning varierer en del mellom de ulike gruppene. Dette går fram av tabell 3.9. Hovedinntrykket er at de fleste bestemmer seg mens de går i gymnasen. Medisinere og andre med helsevern-utdanning som studiemål bestemmer seg ofte i grunnskolen både for en akademisk utdanning og et spesielt fagstudium. Det samme gjelder i noen grad studenter ved øvrige strengt lukkede studier som siviløkonom-, sivilingeniørfag og landbruksfag. Dette kan skyldes at disse studiene er allment velkjente. Mye kan trolig også forklares ved ulik sosial rekuttering, noe vi skal se nærmere på i neste avsnitt. Det finner trolig også sted en viss rasjonalisering i retning av at en "husker" å ha bestemt seg tidlig for et strengt lukket studium. Det kan også være at en bestemmer seg tidlig for et lukket studium, men må endre studiemål på grunn av for harde opptakskrav og på et senere tidspunkt ta sikte på en utdanning med lettere opptakskrav. For de studiene som har en

åpen struktur der det er lett å gå fra et fag til et annet, ser det ut til at studentene bestemmer seg senere, noe som kan skyldes at samme fag i kombinasjon med ulike andre fag kan føre fram til ulike embetseksamener. F.eks. kan pedagogikk inngå i fagkretsen både for filologer, realister og samfunnsvitere. Slike studier er som regel ikke "strengt" lukkede.

De studentene som fortsatt er ved universitetene etter 1½ år, har bestemt seg tidligere både med hensyn til akademisk utdanning og fagstudium enn de som har sluttet i løpet av denne tiden. Langt flere av de som fortsatt studerer, bestemte seg for en akademisk utdanning allerede i grunnskolen (tabell 3.9). Noe av årsaken til forskjellen kan være at noen av de som faller fra, har planlagt en høyere utdanning utenom universitetet, men på et sent tidspunkt har bestemt seg for å ta et fag ved universitetet for å samle poeng.

Studenter fra de øvre sosialgruppene bestemmer seg stort sett tidligere enn de fra andre sosialgrupper. Det er større forskjell på sosial-

gruppene med hensyn til tidspunktet for bestemmelse for et akademisk studium enn for tidspunktet for valg av fagstudium (tabell 3.10).

Som oppsummering kan en si at studentene i de typisk yrkesrettede og ofte strengt lukkede studiene bestemmer seg tidlig for utdanningsvei, har mindre frafall og endrer sjeldnere studiemål

enn de øvrige gjør. Studenter fra de høyere sosioøkonomiske gruppene virker etter de samme kriterier mer målrettet enn de øvrige. Dette kan ha sammenheng med at disse i større grad begynner på lukkede studier. Hva som er årsak og virkning her er imidlertid usikkert.

Tabell 3.9. Studenter etter når de bestemte seg for en akademisk utdanning og fagstudium etter om de fortsatt studerer ved universitetet. Prosent.

	Bestemte seg for	Holdt på med?	Studerer fortsatt	Sluttet univ. studier	Ialt
Akademisk utdanning	Grunnskolen eller før		34	17	28
	Gymnas/videregående skole		45	36	42
	Ettergymnasial utdanning		5	7	6
	I arbeid		14	16	15
	Uoppgitt		2	24	9
	Sum			100	100
Fagstudium	Grunnskolen eller før		5	5	5
	Gymnas/videregående skole		42	25	36
	Ettergymnasial utdanning		9	9	9
	I arbeid		24	24	24
	Begynt å studere		16	8	14
	Uoppgitt		4	29	12
Sum			100	100	100
Antall			4 811	2 353	7 163

Tabell 3.10. Studenter etter når de bestemte seg for en akademisk utdanning og fagstudium etter sosial bakgrunn. Prosent.

Bestemte seg for	Holdt på med	Sosial gruppe				Ialt
		1	2	3	4	
Akademisk utdanning	Grunnskolen eller før	34	27	21	12	28
	Gymnas/videregående skole	41	42	46	34	42
	Ettergyrnasial utdanning	5	5	6	5	6
	I arbeid	12	15	17	28	15
	Uoppgitt	8	10	10	20	9
	Sum	100	99	100	99	100
Fagstudium	Grunnskolen eller før	7	5	4	4	5
	Gymnas/videregående skole	36	35	38	24	36
	Ettergyrnasial utdanning	11	8	7	4	9
	I arbeid	22	24	26	34	24
	Begynt å studere	12	18	14	9	14
	Uoppgitt	12	11	11	25	12
	Sum	100	101	100	100	100
	Antall	3 536	1 401	1 916	311 7	163

4. Studiemotivasjon

4.1. Innledning

Vi vil i dette kapitlet forsøke å belyse motiver som har påvirket beslutningen om å begynne å studere ved ulike fagstudier og hvordan disse motivene er påvirket av ulike bakgrunnsfaktorer. Studentene ble bedt om å vurdere betydningen av 13 oppgitte faktorer for deres beslutning om å begynne å studere. Avkryssingsmulighetene var "viktig", "noen betydning", "lite viktig" og "ingen betydning". Ved at vi har listet opp motivasjonsfaktorer på forhånd, risikerer vi at vi har unnlatt å ta med viktige faktorer og at

vi har tvunget studentene inn i bestemte tankebaner. Det er ikke foretatt ranking av faktorene innbyrdes. Prosentene er beregnet av det totale antall i hver undergruppe av grupperingsvariabelen inkludert de som ikke har besvart spørsmålet.

Det vil trolig finne sted en viss rasjonalisering og erindringsforskyvning når folk skal oppgi sine motiver. Dette vil kunne slå ut til fordel for visse, positivt ladete motiver. Slike spørsmål vil likevel være utgangspunkt for å skille mellom ulike grupper av studenter.

For de fleste formål har vi funnet det tilstrekkelig å se på et utvalg av fem studiemoti-

Tabell 4.1. Studentenes vurdering av studiemotivasjonsfaktorer.
Prosent av alle menn og kvinner.

Motiver	Menn		Kvinner		Ialt	
	V	V+N	V	V+N	V	V+N
Interesse for bestemt yrke	51	79	52	77	52	78
Mulighet for høy inntekt	12	52	6	36	9	45
Ønske om kunnskaper	52	86	59	84	55	85
Interesse og anlegg for faget	55	90	53	80	54	85
Studiestedets geografiske beliggenhet	11	31	15	40	13	35
Samle poeng til annen utdanning	5	10	21	30	12	19
Gjøre en samfunnsinnsats	11	36	16	38	13	37
Foreldre/familiens ønske	2	10	2	8	2	9
Få en allment respektert utdanning	3	23	4	23	4	23
Innflytelse fra lærere	1	9	1	7	1	8
Venner som studerer/har studert	3	23	3	23	3	23
Uvisshet om hva jeg ellers skulle gjøre	10	31	10	32	10	32
Ønske om endring av arbeidsoppgaver	5	18	13	27	9	22
Antall	3 843		3 320		7 163	

1) V = "Viktig", N = "Noen betydning".

vasjonsfaktorer (jfr. f.eks. tabell 4.4). Disse faktorene skal belyse ulike hovedtyper av motiver som vi mener det er naturlig å skille mellom; 1) interesse for å utøve et bestemt yrke, 2) interesse for et bestemt fag, 3) økonomiske motiver, 4) gjøre en samfunnsinnsats, 5) familiens ønske.

4.2. Forskjeller mellom kjønnene

Tabell 4.1 viser hvor stor andel av populasjonene som vurderer de enkelte studiemotivasjonsfaktorene enten som "viktig" eller som "viktig" eller "av noen betydning". Antall som oppgir de øvrige alternativene som "lite viktig" og "ingen betydning" er ikke tatt med. Ikke alle krysset av for alle motivasjonsfaktorene, men er likevel med i prosentueringsgrunnlaget.

De faktorene som flest personer legger vekt på er "ønske om kunnskaper" og "interesse og anlegg for faget". Henholdsvis 55 og 54 prosent mener disse faktorene er viktig. Nesten like mange legger vekt på "interesse for bestemt yrke" (52 prosent). Dette er alle faktorer som det er allment akseptert å legge stor vekt på, og det er en mulighet for at mange her syntes de burde tillegge disse faktorene en viss vekt uansett om det er reelt eller ikke. Bare 2 prosent la stor vekt på betydning "innflytelse fra lærere" og 1 prosent på "foreldre/familiens ønske". Det er her mulig at studentene har ønsket å markere en selvstendighet som kanskje ikke er reell.

Utenforliggende hensyn kan påvirke hvilke motiver studentene oppgir. Derfor er det vel først og fremst sammenligninger mellom ulike grupper og etter ulike bakgrunnsvariable som har størst interesse i samband med studiemotivasjonen. Imidlertid bør en være klar over at ulike grupper kan legge ulike ting i de samme begrepene. F.eks. kan det tenkes at kvinner og menn har ulike oppfatninger av hva som er høy inntekt.

De kjønnsmessige forskjellene i motivasjonen er små for de fleste faktorer vedkommende, men et par faktorer skiller seg ut med store forskjeller. For kvinner er det viktig for 30 prosent at studiet gir poeng til å komme inn på andre studier, mot bare for 10 prosent av mennene. For kvinner har også ønske om endring av arbeidsoppgaver (yrkessituasjonen) hatt innvirkning på beslutningen om å studere i høyere

grad enn for mennene. Dette kan ha sammenheng med hjemmeverende kvinners ønske om å komme ut i arbeidslivet. En del med inntektsgivende arbeid ønsker å skifte til mer utfordrende arbeidsoppgaver. Kvinner legger også oftere vekt på å gjøre en samfunnsinnsats. Menn legger oftere enn kvinner vekt på mulighetene for høy inntekt etter studiet, dessuten på interesse og anlegg for faget. Innen de enkelte faggruppene kan disse forskjellene slå anderledes ut, noe vi kommer tilbake til senere.

4.3 Studieaktivitet, forutdanning

I tabell 4.2 har vi skilt mellom de som fortsatt studerer og de som har sluttet i løpet av 1 ½ år. Videre har vi i tillegg til de fem "utvalgte" faktorene også tatt med "samle poeng til annen utdanning". Vi ser at de som har sluttet med universitetsstudier oftere legger større vekt på denne faktoren enn de øvrige gjør. Dette er en indikasjon på at mange av de som har sluttet aldri hadde tenkt å gå videre med universitetsstudier.

For de studentene som fortsatt er ved universitetene varierer studiemotivasjonsfaktorene noe etter det *studiemålet* studentene opprinnelig hadde. Likhetene er imidlertid mer iøynefallende enn forskjellene. Vi ser av tabell 4.3, at det ikke er store ulikheter mellom faggruppene med hensyn til vurderingen av de ulike motivasjonsfaktorene. Det er her gruppert etter opprinnelig studiemål (som oppgitt ved første gangs registrering). Innenfor yrkesrettede studier som helsevern, landbruksfag og ingeniørfag er det flest som legger vekt på "interesse for bestemt yrke". "Ønske om kunnskaper (generelt)" blir hyppigst tillagt vekt av samfunnsfagstudenter. Siviløkonomstudentene hadde størst andel som la vekt på mulighetene for framtidig høy inntekt, mens dette ble lagt liten vekt på av samfunnsvitere og forberedendestudenter. Disse to gruppene var imidlertid de som la sterkest vekt på å samle poeng til andre utdanninger. Samfunnsvitene er også nest etter de som tar helsevernutdanning (medisin, odontologi, veterinærmedisin) mest opptatt av å gjøre en samfunnsinnsats. Det er relativt få som oppgir at de legger vekt på å få en allment respektert utdanning, men siviløkonom- og helsevern fagstudenter anser hyppigst

Tabell 4.2. Studentenes vurdering av enkelte studiemotivasjonsfaktorer etter om de fortsatt studerer/har sluttet ved universitetet. Prosent av alle i hver gruppe.

Motiver	Studerer fortsatt		Sluttet med universitetets studier		Ialt	
	V	V+N	V	V+N	V	V+N
Interesse for bestemt yrke	56	84	43	66	52	78
Mulighet for høy inntekt etter studiet	10	49	9	36	9	45
Interesse og anlegg for faget	60	93	42	69	54	85
Samle poeng til annen utdanning	6	11	24	35	12	19
Gjøre en samfunnsinnsats	13	41	12	30	13	37
Foreldre/familiens ønske	2	9	2	9	2	9
Antall	4 811		2 352		7 163	

V = "Viktig", N = "Noen betydning".

Tabell 4.3. Andel av studentene som angir at faktoren er "viktig" eller har "noen betydning" etter opprinnelig studiemål. Prosent av alle i hver gruppe.

Motiv	Humaniora	Samfunns- fag	Sivil- økonomfag	Jus	Realfag	Sivil- ing, m.v.	Helse- vernuta.	Landbruks- fag	Forbered- ende
Interesse for bestemt yrke	80	80	84	81	80	86	94	88	68
Mulighet for høy inntekt	40	35	77	57	44	66	54	40	35
Ønske om kunnskaper	88	94	88	91	88	84	88	89	79
Interesse og anlegg for faget	93	89	91	83	93	93	92	98	74
Studiestedets geografiske beliggenhet	40	41	21	36	38	18	19	21	40
Samle poeng til annen utdanning	14	30	1	6	8	2	5	2	34
Gjøre en samfunnsinnsats	30	47	16	29	36	28	59	46	39
Foreldre/familiens ønske	9	9	14	9	6	11	15	17	5
Få en allment respektert utdanning	23	20	38	31	23	23	37	23	17
Innflytelse fra lærere	11	8	12	5	16	6	8	1	5
Venner som studerer/har studert	24	28	25	23	22	27	25	20	21
Uvisshet om hva jeg ellers skulle gjøre	29	35	30	26	39	29	24	37	33
Ønske om endring av arbeidsoppgaver	27	29	24	26	16	18	18	19	20
Antall	805	712	219	740	907	704	521	109	2446

dette som viktig. Av de få som legger vekt på lærernes innflytelse, skiller realfagstudentene seg ut. Av de som bestemte seg for høyere landbruksfaglig utdanning, la nesten ingen vekt på lærernes innflytelse. I vedleggstabell 9 er svarfordelingen for de enkelte fagstudier

gjengitt. Bare utvalgte studiemotivasjonsfaktorer er tatt med. Det kan være tildels store ulikheter i motivasjonene innenfor den enkelte utvalgsgruppe, f.eks. mellom cand.theol. og cand.philol. innenfor utvalgsgruppen "humaniora".

Tabell 4.4. Andel av studentene som vurderer studiemotivasjonsfaktorer som "viktig" eller "av noen betydning" etter revidert studiemål og kjønn. Prosent av alle i hver undergruppe.

Motiver	Humaniora		Samfunnsfag		Siviløkonom		Jus		Realfag		Siviling.- utd.		Helsevern- utd. 1)		Landbruksfag		Forberedende		Uppgitt		I alt				
	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M + K
Interesse for bestemt yrke	80	82	76	85	91	69	79	80	78	93	88	84	94	98	90	92	100	100	48	100	83	84	83		
Mulighet for høy inntekt	29	45	37	29	78	64	68	41	42	49	72	30	60	39	33	36	-	51	32	41	54	49	52		
Interesse og anlegg for faget	95	94	97	91	91	96	88	82	93	95	96	92	92	98	99	96	100	100	100	100	93	93	93		
Gjøre en samfunnsinnsats	51	52	46	71	19	27	28	30	37	40	24	34	63	57	43	57	100	59	68	59	39	41	40		
Foreldre/familiens ønske	7	8	3	7	11	9	14	6	2	15	11	4	11	15	18	12	-	21	-	18	8	8	8		
Antall	277	611	367	317	210	38	373	265	594	185	598	83	444	231	91	33	4	44	26	23	2983	1828	4811		

1) Medisin, odontologi og veterinærmedisin

I tabell 4.4 er motivasjoner fordelt etter revidert studiemål (som oppgitt på spørreskjemaet) og etter kjønn. Svarene i denne tabellen er gruppert etter revidert studiemål, og det viser seg at det er liten skilnad på motivasjonen etter opprinnelig studiemål og etter revidert studiemål. Det er betydelige ulikheter i motivasjonen mellom *kjønnene* innenfor de enkelte faggruppene. Flere av de mannlige siviløkonomistudentene legger vekt på interesse for bestemte yrker enn av de kvinnelige. Innen humaniora og realfag legger en større andel av kvinnene enn av mennene vekt på mulighetene for framtidig høy inntekt. Dette kan tyde på at kvinner i større grad enn menn synes at lektorer og adjunker tjener bra. For de fleste av de øvrige faggruppene legger relativt flere av mennene større vekt på de framtidige inntektsmulighetene. Særlig stor er forskjellen for sivilingeniørstudentene. Flere av de kvinnelige samfunnsfagstudentene er opptatt av å gjøre en samfunnsinnsats enn blant mennene. Det omvendte er tilfelle inne humaniora. Også innenfor siviløkonom-, ingeniør- og landbruksfag er flere kvinner enn menn opptatt av å gjøre en samfunnsinnsats. (Tabell 4.3 og 4.4).

De aller fleste studentene (96 prosent) har artium som *forutdanning*. Tabell 4.5 viser at de som har artium, legger noe større vekt på mulighetene for framtidig høy inntekt enn de som har annen bakgrunn. De som har artium, er i større grad orientert mot bestemte yrker, mens de som har annen bakgrunn i større grad er opptatt av selve faget. Uten å analysere dette nærmere er det vanskelig å si om dette skyldes at de går inn i ulike studier, eller om det er samme tendens også innenfor de ulike faggruppene. Siden det er få som har annen forutdanning enn artium, må vi regne med at ulikhetene kan skyldes tilfeldigheter.

4.4. Forsørgelsesbyrde, hel- eller deltidstudier

Studentenes familiemessige forhold kan tenkes å virke inn på motivasjonen for å begynne å studere. Familieforpliktelsene kan f.eks. føre til at en i større grad er opptatt av yrkes- og inntektsmessige forhold enn det en ellers ville vært. Siden det har gått bare 1½ år fra studiestart til undersøkelsestidspunktet, regner vi med at en stor del av de som har oppgitt å ha forsørgelsesbyrde, hadde det også ved studie-

Tabell 4.5. Andel av studentene som vurderer studiemotivasjonsfaktorer som "viktig" eller "av noen betydning", etter forutdanning. Prosent av alle i hver gruppe.

Motiver	Artium	Annen	Uoppgitt	Ialt
Interesse for bestemt yrke	78	70	100	78
Mulighet for høy inntekt etter studiet	46	34	16	45
Interesse og anlegg for faget	85	94	90	85
Gjøre en samfunnsinnsats	37	35	12	37
Foreldre/familiens ønske	9	7	-	9
Antall	6863	263	38	7163

start. Mange har nok likevel fått forsørgelsesbyrde i løpet av denne tiden.

Ulikhetene i motivasjon mellom menn og kvinner tyder på at kvinner som tar universitetsutdanning ved siden av forsørgelsesbyrde, i større grad enn menn gjør dette fordi de håper å bedre sin økonomiske stilling.

Forsørgelsesbyrde har ulik betydning for motivasjonen for menn og kvinner. Mulighet for høy inntekt har betydning for relativt flere menn uten forsørgelsesbyrde enn med. Dette er omvendt for kvinner, der faktoren teller mest for de som har forsørgelsesbyrde. Det samme gjelder for interesse for bestemte yrker, men i langt svakere grad. (tabell 4.6)

Arbeid ved siden av studiene kan være nødvendig, f.eks. på grunn av familiemessige forpliktelse. Men det kan også være en indikasjon på at studiene hovedsakelig er av hobbykarakter (tabell 4.7).

Relativt flere menn med jobb ved siden av legger vekt på å gjøre en samfunnsinnsats enn menn som ikke jobber, mens det motsatte er tilfelle for kvinner. Relativt flere menn uten jobb legger vekt på mulighetene til høy inntekt etter studiet enn menn med jobb. For kvinner er det liten forskjell her. Både for menn og kvinner teller interesse for bestemte yrker mer for de uten jobb enn de med. En større andel blant kvinner uten jobb enn med jobb legger vekt på å gjøre en samfunnsinnsats. Blant mennene går tendensene i motsatt retning. (Tabell 4.7). At tendensen er ulik for menn og kvinner kan ha sammenheng med at gruppen av studenter med jobb kan deles i to grupper, de som primært er studenter og de som primært arbeider. Det er sannsynlig at kvinner og menn fordeler seg ulikt på de to gruppene, med derav følgende ulik vekt på motivasjonsfaktorene, uten at vi vet noe sikkert om dette.

Tabell 4.6. Andel av studentene som vurderer studiemotivasjonsfaktorer som "viktig" eller "av noen betydning" etter forsørgelsesbyrde. Prosent av alle i hver gruppe.

Motiver	Forsørgelsesbyrde		Ikke forsørgelsesbyrde		Uopp-gitt		I alt	
	M	K	M	K	M	K	M	K
	Interesse for bestemt yrke	79	87	84	89	75	89	83
Mulighet for høy inntekt etter studiet	44	47	55	33	65	33	54	41
Interesse og anlegg for faget	94	92	94	91	84	91	93	92
Gjøre en samfunnsinnsats	39	30	39	32	25	32	39	42
Foreldre/familiens ønske	10	11	8	-	13	-	8	9
Antall	291	216	2591	1561	102	42	2983	1818

Tabell 4.7. Andel av studentene som vurderer studiemotivasjonsfaktorer som "viktig" eller "av noen betydning" etter om de har jobb ved siden av. Prosent av alle i hver gruppe.

Motiver	Jobb		Ikke jobb		Uopp-gitt		I alt
	M	K	M	K	M	K	
	Interesse for bestemt yrke	78	83	85	86	86	
Mulighet for høy inntekt etter studiet	47	41	56	42	75	13	50
Interesse og anlegg for faget	93	89	94	93	88	92	93
Gjøre en samfunnsinnsats	47	37	36	46	24	44	40
Foreldre/familiens ønske	7	7	9	10	11	5	9
Antall	804	541	2091	1226	87	52	4801

Tabell 4.8. Andel av studentene som vurderer studiemotivasjonen som "viktig" eller "av noen betydning" etter fars yrke. Prosent av alle i hver undergruppe.

Motiver	MENN										KVINNER							Sum	
	Fars yrke										Mors yrke								
	Overordn. funksjonær	Lærer	Selvst. i ind. handel	Selvst. i jord-/skogbr.	Underordn. funksjonær	Arbeidere fiskere, håndv.	Ikke yrkesaktive	Uoppgitt	I alt	Overordn. funksjonær	Lærer	Selvst. i ind. handel	Selvst. i jord-/skogbr.	Underordn. funksjonær	Arbeidere fiskere, håndv.	Ikke yrkesaktive	Uoppgitt		I alt
Interesse for bestemt yrke	80	80	78	87	80	78	100	71	79	76	79	76	74	80	76	-	74	77	78
Mulighet for høy inntekt etter studiet	50	43	55	49	55	57	39	57	53	36	43	27	35	35	41	-	36	36	45
Interesse og anlegg for faget	91	89	90	95	89	91	61	78	90	76	85	85	79	86	79	-	75	80	85
Gjøre en samfunnsinnsats	44	27	37	45	34	32	-	23	36	41	39	36	34	41	34	-	32	38	37
Foreldre/familiens ønske	12	13	8	11	10	7	-	10	10	10	7	9	4	7	5	-	5	8	9
Antall	1231	271	372	201	717	846	7	120	3843	606	633	213	277	202	1148	-	241	3320	7163

Tabell 4.9. Andel av studentene som vurderer studiemotivasjonen som "viktig" eller "av noen betydning" etter mors yrke. Prosent av alle i hver undergruppe.

Motiver	MENN										KVINNER							Sum	
	Fars yrke										Mors yrke								
	Overordn. funksjonær	Lærer	Selvst. i ind. handel	Selvst. i jord, skogbruk	Underordn. funksjonær	Arbeidere fiskere, håndv.	Ikke yrkesaktive	Uoppgitt	I alt	Overordn. funksjonær	Lærer	Selvst. i ind. handel	Selvst. i jord, skogbruk	Underordn. funksjonær	Arbeidere fiskere, håndv.	Ikke yrkesaktive	Uoppgitt		I alt
Interesse for bestemt yrke	90	81	79	88	81	80	78	67	79	94	78	84	78	76	66	78	85	77	78
Mulighet for høy inntekt etter studiet	49	43	42	50	54	68	51	38	53	38	30	30	20	33	33	40	47	36	45
Interesse og anlegg for faget	34	87	92	100	89	93	91	76	90	100	84	90	78	78	65	83	76	80	85
Gjøre en samfunnsinnsats	37	39	69	13	39	35	35	24	36	67	32	56	46	34	23	44	33	38	37
Foreldre/familiens ønske	15	11	12	-	12	7	8	18	10	16	8	-	-	8	7	7	12	8	9
Antall	87	280	48	37	1220	369	1688	116	3843	94	254	29	43	1056	331	1339	174	3320	7163

Det er ikke særlig klare sammenhenger mellom studentenes vurdering av disse motivasjonsfaktorene og foreldrenes yrke. Visse trekk bør imidlertid kommenteres. Mors yrke ser ut til å ha minst like stor betydning som fars yrke i

forhold til interesse for bestemt yrke, gjøre en samfunnsinnsats og foreldre/familiens ønske. Studenter med mødre i gruppen overordnet funksjonær, akademiker m.v. skiller seg ut med stor vekt på disse faktorene. Det samme gjelder i

noen grad lærere og lektorer. Noe av forklaringen på dette kan være at i de tilfellene mødrene har høy yrkesstatus, har gjerne fedrene like høy eller høyere. Forskjellene i forhold til mors yrke er mer markerte for jenter enn for gutter. Det er ingen klare tendenser med hensyn til den betydningen som tillegges mulighetene til framtidig høy inntekt, men studenter med arbeider-, fisker- og håndverksbakgrunn legger noe større vekt på denne faktoren enn andre. Det er imidlertid få observasjoner i flere av disse gruppene, slik at konklusjonene er usikre. (Tabell 4.8 og 4.9).

Selv om det kan se ut til at mors yrke i større grad enn fars yrke kan forklare ulikheter i vurderingen av studiemotivasjonsfaktorene, har vi likevel tatt utgangspunkt i fars yrke i vår sammensatte gruppering av *sosial bakgrunn*. (Mors yrke hvis far ikke har yrke eller hvis dette

er uoppgitt). Vi kan dermed lettere sammenlikne med andre undersøkelser utført ved Utredningsinstituttet og andre steder. I tabell 4.10 er alle studiemotivasjonsfaktorene med, men den viser ikke så mye nytt om de utvalgte faktorene vi har sett på foran, unntatt er at færre personer fra den høyeste sosialgruppen anser muligheter for høy inntekt som "viktig". Studiestedets geografiske beliggenhet tillegges større betydning i de lavere sosiale lag enn i de høyere. Flere studenter med akademiker- og funksjonærbakgrunn legger vekt på å få en utdanning som er allment respektert. For øvrig synes det ikke å være særlige systematiske variasjoner etter sosial bakgrunn med hensyn til de øvrige studiemotivasjonsfaktorene. Her som ved andre sammenlikninger av studiemotivasjon mellom forskjellige grupper er likheten mellom sosialgruppene mer iøynefallende enn forskjellene.

Tabell 4.10. Andel studenter som studerer studiemotivasjonsfaktorer som "viktig" (V) og "av noen betydning" (N) etter sosial bakgrunn. ¹⁾ Prosent av alle i hver gruppe.

Studiemotivasjon	Sosial bakgrunn									
	1		2		3		4		Ialt	
	V	V+N	V	V+N	V	V+N	V	V+N	V	V+N
Interesse for bestemt yrke	51	78	52	80	54	77	48	76	52	78
Mulighet for høy inntekt	8	43	11	46	9	48	14	46	9	45
Ønske om kunnskaper	55	86	56	86	55	85	56	79	55	85
Interesse og anlegg for faget	55	85	54	88	55	86	42	71	54	85
Studiestedets geografiske beliggenhet	11	31	10	38	15	37	31	50	13	35
Samle poeng til annen utdanning	11	17	14	21	14	20	14	22	12	19
Gjøre en samfunnsinnsats	14	40	13	37	11	34	15	28	13	37
Foreldre/familiens ønske	2	10	2	9	1	6	1	9	2	9
Få en allment respektert utdanning	3	25	6	26	3	18	6	20	4	23
Innflytelse fra lærere	1	7	0	6	1	9	2	11	1	8
Venner som studerer/har studert	3	23	4	26	2	23	1	17	3	23
Uvisshet om hva jeg ellers skulle gjøre	10	33	10	32	10	31	8	25	10	32
Ønske om endring av arbeidsoppgaver	7	20	11	24	9	23	14	31	9	22
Antall	3536		1401		1916		311		7163	

1) Definert i kap. 2.3.

Årsakene til at vi ikke finner større variasjoner her, kan være flere. Det mest nærliggende er at sosial bakgrunn faktisk ikke gir særlig bidrag til å forklare variasjonene i studiemotivasjon. En annen forklaring eller modererende faktor kan være at mennesker fra ulike sosialgrupper legger forskjellige ting i de ulike studiemotivasjonsfaktorene. De kan f.eks. ha ulik oppfatning av hva som er "høy inntekt". En del av ulikhetene i studiemotivasjon mellom studenter fra ulike sosialgrupper kan skyldes at de går inn i ulike studier (vedleggstabell 1). En oppsplitting av

materialet på studiemål innenfor hver sosialgruppe gir imidlertid for usikkert grunnlag for å trekke konklusjoner.

Det er ikke store variasjoner i studiemotivasjonen etter *geografisk bakgrunn*, (tabell 4.13). Noen forskjeller er det imidlertid i betydningen av fremtidige inntektsmuligheter og av å gjøre en samfunnsinnsats. Forskjellene er imidlertid så små at de trolig må tilskrives tilfeldigheter. Det er også mulig at ulik fordeling på studiemål kan ha spilt inn.

Tabell 4.11. Andel av studentene som vurderer studiemotivasjonsfaktorer som "viktig" eller "av noen betydning" etter landsdel. Prosent av alle fra landsdelen.

Motiver	Landsdel								I alt
	Østlandet	Oslo	Sørlandet	Vestlandet	Trøndelag	Nord-Norge	Utlandet	Uoppgitt	
Interesse for bestemt yrke	78	75	79	80	79	80	78	100	78
Mulighet for høy inntekt etter studiet	42	44	54	46	56	43	28	50	45
Interesse og anlegg for faget	84	84	84	87	87	88	100	100	85
Gjøre en samfunnsinnsats	39	34	32	38	34	39	57	-	37
Foreldre/familiens ønske	11	10	7	6	9	7	14	-	9
Antall	2464	1329	282	1947	600	502	32	9	7163

4.5. Oppsummering

Hovedinntrykket av studentenes vurdering av studiemotivasjonsfaktorer er at motivene i liten grad varierer med de ulike bakgrunnsfaktorene. Blant kvinnene er det større andel som legger vekt på å samle poeng til andre utdanninger og på ønsket om endring av yrkessituasjonen enn det er blant menn, mens flere menn enn kvinner legger vekt på inntektsmulighetene etter studiet. Sosial bakgrunn har en viss betydning i et par tilfeller. Blant studenter med bakgrunn i høyere samfunnslag er det flere som legger vekt på å gjøre en samfunnsinnsats og færre som legger vekt på inntektsmulighetene etter studiet enn blant de øvrige. Geografisk bakgrunn synes ikke å ha betydning for studiemotivasjonen for sær-

lig mange. Det samme gjelder forutdanning. Forsørgelsesbyrde og om en har jobb ved siden av studiet har imidlertid betydning for endel, men slår i flere tilfeller helt ulikt ut for kvinner og menn.

De største ulikhetene finner vi når vi ser på hvordan motivene varierer med studiemål. Studentene ved de mest yrkesrettede og lukkede studiene som helsevern fag, siviløkonomfag og landbruksfag legger i større grad vekt på interesse for et bestemt yrke enn de øvrige studentene. Blant siviløkonomene er det også flest som legger vekt på mulighetene for høy inntekt. Samle poeng til annen utdanning har betydning for langt flere blant samfunnsfagstudentene enn blant de øvrige.

5. Yrkesplaner, yrkesmotivasjon

5.1. Innledning

I dette kapitlet skal vi ta for oss studentenes yrkesplaner og motivasjonen for disse yrkesplanene, samt deres vurdering av yrkesmulighetene. Vi ønsker spesielt å danne oss et bilde av hvilke motiver det er som påvirker valg av yrke og hvordan disse motivene henger sammen med ulike bakgrunnsfaktorer. Yrkesmotivasjon og studiemotivasjon henger ofte, men ikke alltid nøye sammen, idet yrkesønsker er av de viktigste studiemotiverende faktorene (jfr. kap. 4). Vi vil ikke her ta opp likheter og forskjeller i motivene som er oppgitt for valg av studium og yrke, men behandle yrkesmotivasjonen adskilt.

Som i kap. 4 har vi bedt studentene vurdere oppgitte motivasjonsfaktorer, med de svakheter denne metoden har. Studentene er ikke bedt om å rankere motivene etter viktighet. Vi vil også her i mange av tabellene bare se på et begrenset utvalg av faktorer som hver skal representere hovedtyper av motiver. Disse utvalgte faktorene sier noe om interessen for arbeidet i seg selv, hvilken grad studentene legger vekt på inntektsmulighetene, yrkets status (anseelse), ønsket om å hjelpe andre mennesker og mulighetene for å realisere seg selv gjennom å utnytte kunnskapene fra studiet og drive forskning. De fleste av disse faktorene er nært beslektet med studiemotivasjonsfaktorer vi så på i forrige kapittel. Vi er interessert i å undersøke om det er omlag det samme mønstret i yrkesmotivasjonens sammenheng med ulike bakgrunnsfaktorer som vi fant for studiemotivasjonsfaktorene. Hvordan motivasjonen for studium og yrkesvalg påvirker hverandre er imidlertid komplisert, og vi vil ikke foreta en dyperegående analyse av dette her.

5.2. Yrkesplaner

Ca. 70 prosent av de som fortsatte ved universitetet, har bestemt seg for hvilket yrke de vil slå inn på etter studiet, (tabell 5.1). Andelen ligger omtrent på dette nivået for både humanister, realister, samfunnsfagstudenter, ingeniørstudenter og landbruksstudenter. Blant de som studerer

helsevern fag, er det flere som har bestemt yrke, og blant jurister og siviløkonomer bare omlag halvparten. Blant helsevernstudentene er det imidlertid svært mange som ikke har spesifisert yrke utover den yrkestittelen de får gjennom utdanningen "lege", "tannlege" eller "veterinær". Dette er naturlig siden disse studiene er sterkt yrkesrettede, men det sier oss ikke noe om hvilket yrkesfelt de vil velge innenfor faget. For øvrig er det stor spredning på yrker for de ulike utdanningsgruppene. Det har liten hensikt å foreta sammenlikninger av yrkesvalg mellom de ulike utdanningsgruppene, idet de jo er svært forskjellige, men vi ser f.eks. at andelen av realister som ønsker å gå inn i undervisning bare er halvparten av tilsvarende for filologer.

De kjønnsvise forskjellene i yrkesplaner går i retning av at kvinnene har mindre interesse for tekniske yrker og forskning og større interesse for undervisning. Grunnlagstabellene viser at forskjellen for en stor del kan forklares ut fra ulik fordeling på studiemål for menn og kvinner. Både for realfag og filologi er det dessuten flere kvinner enn menn som vil undervise og færre som vil gå inn i forskning.

5.3. Yrkesmotivasjon

Motivene for yrkesvalg skiller seg ikke så svært mye fra motivene for valg av studium. Det er ofte slik at det er yrkesønsker som motiverer valg av studium. Som nevnt vil vi imidlertid ikke ta opp sammenhengene mellom yrkesmotiverende og studiemotiverende faktorer her.

Nesten samtlige, 90 prosent, vurderer det som viktig å få et interessant arbeid. Mulighetene for å få brukt kunnskapene fra studiet anses som viktig av 86 prosent. Mange legger også vekt på mulighetene for å påvirke egen arbeidssituasjon og mulighet for videreutdanning og faglig utvikling. De fleste studentene legger altså vekt på faktorer som har med arbeidets art å gjøre. Færre legger vekt på stabile inntekts- og sysselsettingsforhold. Mulighet for høy inntekt tillegges betydning bare av halvparten av studentene. Lavest vekt legges det på å få et yrke som er vel ansett (viktig for 4 prosent) og på å lede andre menneskers arbeid (5 prosent). (Tabell 5.3).

Kvinner legger i større grad enn menn vekt på å gjøre en samfunnsnyttig innsats, på å hjelpe andre mennesker, og på nær kontakt med andre mennesker, og på samfunnets behov for arbeidskraft på et spesielt felt. Dette er alle faktorer som har med sosiale og mellommenneskelige forhold å gjøre. Menn legger i større grad vekt på mulighet for høy inntekt og mulighet for å drive forskning.

Det er ikke store ulikheter i yrkesmotivasjonen etter forsørgelsesbyrde (jfr. tabell 5.4). Av de relativt få som oppga at de hadde forsørgelsesbyrde, er det litt flere som legger vekt på å få et yrke som er vel ansett og på å kunne bruke kunnskapene fra studiet. De legger mindre vekt på mulighetene for å drive forskning. Forskjellene er imidlertid ikke større enn at tilfeldigheter kan ha spilt inn i betydelig grad.

Tabell 5.1. Studentenes valg av yrke etter revidert studiemål. Prosent.

	Bestemt yrke?		Hvilket yrke ?													Antall
	Andel ja	Antall svar i alt	Ikke spes. utøver utd.	Teknisk arbeid	Helsearbeid i sykehus	Helsearbeid utenom sykehus	Forskning, utvikling	Undervisning	Utredning planlegging	Administr.-arbeid	Egen virks.	Tjenesteyting	Kunstnerisk, litterært	Annet, uoppgitt	I alt	
Humaniora	71,0	887	2,9	2,9	-	-	5,0	61,5	3,6	0,7	0,7	7,2	9,1	6,4	100,0	643
Samfunnsfag	69,9	683	21,0	-	21,1	4,0	9,0	21,0	6,7	3,5	-	3,3	7,6	2,7	99,9	497
Siviløkonomfag	54,8	248	10,6	-	-	-	6,9	2,5	11,4	50,8	2,5	11,4	1,3	2,6	100,0	134
Jus	50,2	638	12,8	2,8	-	-	1,2	2,8	8,8	24,4	10,4	26,4	1,4	9,2	100,2	334
Realfag	69,5	779	21,7	9,8	1,6	-	23,3	31,5	7,8	0,8	-	2,5	-	1,6	100,2	554
Sivilingeniørudd.	70,2	681	23,1	43,3	0,7	-	6,8	1,4	9,7	2,7	-	7,0	-	5,2	99,9	501
Helsevernutdanning	87,0	674	57,0	-	10,2	26,6	0,9	-	0,6	-	0,9	0,5	-	3,4	100,1	610
Landbruksfag m.v.	68,5	124	14,3	5,9	-	-	9,4	4,5	17,8	5,9	13,8	21,0	-	7,4	100,0	88
Forberedende prøver	100,0	38	-	-	41,6	-	-	58,4	-	-	-	-	-	-	100,0	39
I alt	69,0	4819	22,8	8,9	5,8	5,3	7,8	21,2	6,2	5,7	2,0	6,9	3,0	4,4	100,0	3432

Tabell 5.2. Studentenes valg av yrke etter kjønn. Prosent.

	Bestemt yrke ?		Hvilket yrke ?													Antall
	Andel ja	Antall svar i alt	Ikke spes. utøver utd.	Teknisk arbeid	Helsearbeid i sykehus	Helsearbeid utenom sykehus	Forskning, utvikling	Undervisning	Utredning planlegging	Administr.-arbeid	Egen virks.	Tjenesteyting	Kunstnerisk, litterært	Annet, uoppgitt	I alt	
Menn	69,0	2987	23,1	12,8	4,8	5,5	10,0	12,2	8,3	6,6	1,8	8,3	2,5	4,0	99,9	2127
Kvinner	69,1	1832	22,4	2,5	7,4	4,9	4,2	36,0	2,7	4,1	2,3	4,6	3,8	5,1	100,0	1306
I alt	69,0	4819	22,8	8,9	5,8	5,3	7,8	21,2	6,2	5,7	2,0	6,9	3,0	4,4	100,0	3432

Tabell 5.3. Andel av studenter som vurderer yrkesmotivasjonsfaktoren som "viktig" (V) og "av noen betydning" (N) etter kjønn. Prosent av alle menn, kvinner.

	Menn		Kvinner		I alt	
	V	V+N	V	V+N	V	V+N
Interessant arbeid	88	96	93	98	90	97
Mulighet for høy inntekt	12	52	6	43	10	50
Store valgmuligheter når det gjelder arbeidssted	25	58	33	64	28	60
Mulighet for å påvirke egen arbeidssituasjon	38	80	47	79	41	80
Stabile inntekts- og sysselsettingsforhold	32	72	30	72	31	72
Samfunnets behov for arbeidskraft på dette feltet	14	45	24	59	18	50
Gjøre en samfunnsnyttig innsats på et spes. felt	15	47	28	54	20	50
Få et yrke som er vel ansett	4	21	4	23	4	22
Hjelpe andre mennesker	25	51	37	68	29	57
Mulighet for å få brukt kunnskapene fra studiet	53	85	59	89	55	86
Mulighet for videreutdanning/faglig utvikling	36	72	44	77	39	74
Nær kontakt med andre mennesker	35	65	63	84	45	72
Mulighet for å arbeide i egen virksomhet	16	36	14	33	15	35
Lede andre menneskers arbeid	5	21	3	20	5	21
Mulighet for å drive forskning	21	43	13	35	18	40
Arbeidsmuligheter utenfor landet	16	43	15	42	16	43
Mye fritid	10	29	8	29	9	29
Annet	5	6	6	7	6	6
Antall	2127		1305		3433	

Tabell 5.4. Andel studenter som vurderer yrkesmotivasjonsfaktorer som "viktig" eller "av noen betydning" etter forsørgelsesbyrde. Prosent av alle i gruppen.

	For- sørg- elses- byrde	Ikke For- sørg- elses- byrde	Uoppgitt	I alt
Interessant arbeid	97	97	91	97
Mulighet for høy inntekt	51	48	48	49
Få et yrke som er vel ansett	27	21	21	22
Hjelpe andre mennesker	58	58	21	54
Kunne bruke kunnskapene fra studiet	92	86	80	87
Mulighet for å drive forskning	37	41	27	40
Antall	380	2933	120	3432

Det er ikke store skilnader i yrkesmotivasjonen etter sosial bakgrunn (tabell 5.5). Klarest utslag gir mulighet for å arbeide i egen virksomhet som er viktig for 19 prosent fra "sosialgruppe 1" og for 12 og 11 prosent i sosialgruppene 2 og 3. En beslektet motivasjonsfaktor er mulighet for å påvirke egen arbeidssituasjon som også

tillegges større vekt av flere i de øvre sosiale lag. Det samme gjelder arbeidsmuligheter utenfor landet. At ønsket om å hjelpe andre mennesker har betydning for flere fra "sosialgruppe 1" enn blant de øvrige, kan til dels skyldes at det er større andel fra "sosialgruppe 1" blant helsevernstudentene.

Tabell 5.5. Andel studenter som vurderer yrkesmotivasjonsfaktorer som "viktig" (V) og "viktig" + "av noen betydning" (V + N) etter sosial bakgrunn. Prosent av alle i gruppen.

Motiv	Sosialgruppe									
	1		2		3		4		I alt	
	V	V+N	V	V+N	V	V+N	V	V+N	V	V+N
Interessant arbeid	90	97	93	99	87	96	81	87	90	97
Mulighet for høy inntekt	9	49	11	47	11	50	17	45	10	49
Store valgmuligheter når det gjelder arbeidssted	30	60	31	69	23	55	41	49	29	60
Mulighet for å påvirke egen arbeidssituasjon	43	83	52	84	29	71	50	76	41	80
Stabile inntekts- og sysselsettingsforhold	30	70	32	80	32	71	34	64	31	72
Samfunnets behov for arbeidskraft på dette feltet	18	50	16	52	19	50	22	52	18	50
Gjøre en samfunnsnyttig innsats på et spes. felt	20	50	20	49	21	50	17	43	20	50
Få et yrke som er vel ansett	3	24	4	21	4	19	4	21	4	22
Hjelpe andre mennesker	30	63	29	51	30	53	21	51	30	57
Mulighet for å få brukt kunnskapene fra studiet	52	84	57	89	60	88	52	90	55	87
Mulighet for videreutdanning/faglig utvikling	37	71	44	81	37	76	41	64	39	74
Nær kontakt med andre mennesker	48	72	44	75	43	72	37	63	45	72
Mulighet for å arbeide i egen virksomhet	19	41	12	35	11	25	16	24	15	35
Lede andre menneskers arbeid	4	19	4	22	6	24	5	17	5	21
Mulighet for å drive forskning	17	41	19	36	20	41	24	34	18	40
Arbeidsmuligheter utenfor landet	15	46	18	42	14	38	19	26	16	43
Mye fritid	9	28	9	29	9	32	15	28	9	29
Annet	6	7	4	4	5	6	5	5	6	6
Antall	1739		706		890		97		3432	

5.4. Yrkesmuligheter og eksamensresultater

Studentenes vurdering av hvordan de framtidige yrkesmulighetene avhenger av eksamensresultatene varierer i første rekke med hvilket studiemål de har. De ulike studiene har til dels adskilte arbeidsmarkeder hvor karakterenes betydning er sterkt varierende. Juristene tillegger karakterene svært stor betydning for yrkesmulighetene, hele 78 prosent mener de betyr mye. Dette har trolig sammenheng med laudkravet til en del av de mest ettertraktede juristyrkene. Også av realistene legger mange, 37 prosent, stor vekt på karakterene. For medisinerne og andre som tar helsevernutdanning har karakterene svært liten

betydning på arbeidsmarkedet. Bare 5 prosent mener de betyr mye. Dette kan skyldes at disse studiene tradisjonelt har vært strengt lukkede og at det at man har kommet inn ved og har gjennomført et slikt studium i seg selv er blitt sett på som tilstrekkelig kvalitetsgaranti.

Andel av studentene som mener at yrkesmulighetene er svært avhengig av eksamensresultatene kan si noe om studentenes vurdering av hvor godt arbeidsmarkedet for deres egen utdanningsgruppe er idet grupper med svært godt arbeidsmarked ikke trenger å være redde for å bli utestengt på grunn av dårlige karakterer.

Tabell 5.6. Studentenes vurdering av eksamensresultatenes betydning for yrkesmuligheter etter nåværende studiemål. Prosent.

Studiemål	B e t y d n i n g				Sum	Antall
	Mye	Noe	Ikke	Uoppgitt		
Humaniora	22	59	15	4	100	887
Samfunnsfag	29	61	9	1	100	683
Siviløkonomfag	10	82	7	1	100	248
Jus	78	14	7	1	100	638
Realfag	37	56	5	2	100	779
Sivilingeniørutdanning	24	69	5	2	100	681
Helsevernutdanning	5	49	44	3	101	674
Landbruksfag m.v.	13	81	4	2	100	124
Forberedende prøver	6	75	0	19	100	48
I alt ¹⁾	30	55	13	2	99	4818

1) Inkl. uoppgitt.

Vurderingen av karakterenes betydning varierer i liten grad med sosial bakgrunn og kjønn. De ulikhetene som kan observeres, kan til dels skyldes at sammensetningen med hensyn til studiemål er ulik i de ulike sosialgrupper og for

de to kjønn. I dette ligger en antakelse om at studiemål er viktigste forklaringsfaktor for den betydning som eksamensresultatene tillegges, (tabell 5.6 og 5.7)

Tabell 5.7. Vurdering av yrkesmulighetenes avhengighet av eksamensresultatene fra studiet etter sosial bakgrunn og kjønn. Prosent.

	Sosial bakgrunn				Kjønn		I alt
	1	2	3	4	Menn	Kvinner	
Mye	29	35	28	26	27	35	30
Noe	55	52	57	47	56	53	55
Ikke noe	14	10	13	18	15	11	13
Uoppgitt	2	3	2	9	3	2	2
I alt	100	100	100	100	101	101	100
Antall	2465	981	1205	167	2986	1832	4818

5.5. Oppsummering

Hovedinntrykket er at det er store forskjeller i den vekt som tillegges de ulike yrkesmotivasjonsfaktorene. De ulike faggruppene har tildels ulikt mønster i sine yrkesmotiver, noe som kan ha sammenheng med at noen studier er mer yrkesrettede enn andre. Kjønn og sosial bakgrunn kan bare i begrenset utstrekning forklare ulikhetene i yrkesmotivasjonen. Det er imidlertid en tendens til at det i de høyere sosiale lag i

større grad legges vekt på egenskaper ved selve arbeidssituasjonen, mens det i de lavere lag er flere som legger vekt på de økonomiske fordelene med en universitetsutdanning. At studentene "forskjønner" sine motiver som vi har vært inne på i forbindelse med studiemotivasjon, kan tenkes å ha skjedd også for yrkesmotivasjon. Men siden yrkesvalget ennå ikke er realisert, er det mulig at det gjør seg gjeldende i noe mindre grad.

6. Inntektsforventninger

Hva slags forventninger til framtidig inntektsutvikling har studentene, og hvor mye tror de at de kunne tjene hvis de hadde vært i fullt arbeid i stedet for å studere? Svaret gir tilleggsinformasjon til det vi vet om den økonomiske motivasjonen for å begynne å studere. Det sier bl.a. noe om forventningene til framtidig inntekt i forhold til de inntektsforholdene tilsvarende kandidatgrupper har i dag. Er det ulike inntektsforventninger blant studenter fra ulike sosialgrupper eller blant menn og kvinner, eller er forventningene omlag de samme? Spiller foreldrenes utdanning noen rolle for forventningene? Selv om inntektsforventningene skulle være like, kan det være ulike oppfatninger om hva som er høy inntekt i ulike miljøer. Vi vil også se nærmere på de personer som legger stor vekt på framtidig inntekt for å se om deres forventninger og vurderinger skiller seg ut fra de øvrige.

Ved å sammenlikne forventet framtidig inn-

tekt med hva en alternativt kan vente å tjene, får vi et bilde av hvordan studentene vurderer lønnsomheten av å ta den utdanningen de holder på med. Dersom studentene vurderer lønnsomheten av en utdanning som særlig lav, tyder dette på at andre motiver har vært avgjørende for å begynne å studere.

6.1. Personlige inntektsforventninger

Studentene ble bedt om å angi hva de tror om hva de ville tjene a) i fulltidsjobb hvis de ikke studerte (heretter kalt "alternativ inntekt) b) i første jobb etter studiene og c) etter 15 års yrkesaktivitet etter fullførte studier. Det er en ikke ubetydelig spredning i studentenes antakelser (tabell 6.1). Spredningen er minst for alternativ inntekt og størst for inntekt etter 15 år, som vel er beheftet med størst usikkerhet. Gjennomsnittlig forventet inntekt for menn ligger høyere enn for kvinner. Dette gjelder også for alternativ inntekt. Forskjellen er relativt sett mindre for framtidige inntektsforventninger.

Tabell 6.1. Antatt alternativ inntekt og forventet inntekt i første jobb og etter 15 års yrkeserfaring.

	Alternativ innt.			Innt. første jobb			Innt. etter 15 år		
	M	Kv.	I alt	M	Kv.	I alt	M	Kv.	I alt
Under 50 000 kr.	3.9	20.7	9.6	1.0	0.8	1.0	0.4	-	0.3
50 - 59 000 "	16.0	40.4	24.3	0.8	7.1	2.8	0.1	0.5	0.2
60 - 69 000 "	36.0	25.8	32.5	7.6	20.0	11.5	0.5	2.2	1.0
70 - 79 000 "	21.9	5.8	16.5	35.4	36.1	35.6	1.6	9.9	4.0
80 - 89 000 "	12.4	4.5	9.7	31.0	20.9	27.9	4.9	15.9	8.0
90 - 99 000 "	3.9	1.3	3.0	9.6	6.0	8.5	10.7	18.0	12.8
100 - 124 000 "	3.8	1.3	3.0	9.7	6.5	8.7	46.9	29.2	41.8
125 - 149 000 "	1.0	0.3	0.8	2.1	1.1	1.8	14.3	8.2	12.5
150 - 174 000 "	0.5	-	0.3	1.5	1.0	1.4	12.3	10.8	11.9
175 - 199 000 "	-	-	-	0.3	0.2	0.3	2.1	1.7	2.0
200 000 kr. og over "	0.5	-	0.3	0.8	0.2	0.6	6.4	3.4	5.5
Sum	99.9	100.1	100.0	99.0	99.9	100.1	100.2	99.8	100.0
Gjennomsnitt kr.	69.547	56.579	65.013	83.396	75.669	81.068	122.888	106.782	118.148
Standardavvik	2.023	2.934	1.364	2.333	4.169	1.724	3.564	6.463	2.692
Antall (estimert)	2676	1383	4059	2669	1204	3873	2507	1007	3514

Tabell 6.2. Gjennomsnittlig alternativ inntekt etter revidert studiemål, sosial bakgrunn og kjønn.
1000 kroner.

	<u>Sosial bakgrunn</u>				<u>Kjønn</u>		I alt
	1	2	3	4	M	K	
Humaniora	58,4	63.4	65.7	50.0	73.6	55.0	61.4
Samfunnsfag	58.0	68.0	66.0	68.2	67.9	55.5	62.3
Siviløkonomutd.	66.1	73.2	65.4	74.5	69.7	54.7	67.4
Jus	64.6	66.4	70.9	83.5	71.2	61.3	67.4
Realfag	66.6	65.3	67.8	70.0	69.7	55.6	66.9
Siv.ing.utd. m.v.	65.0	63.4	63.8	61.0	65.4	54.4	64.3
Helsevernutd.	66.3	68.8	65.1	82.5	71.3	56.6	67.0
Landbruksfag m.v.	65.4	60.2	65.8	..	68.1	53.0	64.7
Forberedende prøver	51.5	45.4	58.0	46.8	48.5
I alt	63.3	65.9	66.2	72.6	69.5	36.6	65.0

Tabell 6.3. Gjennomsnittlig inntekt i første jobb etter revidert studiemål, sosial bakgrunn og kjønn.
1000 kroner.

	<u>Sosial bakgrunn</u>				<u>Kjønn</u>		I alt
	1	2	3	4	M	K	
Humaniora	67.3	68.8	72.3	..	67.8	70.0	69.1
Samfunnsfag	71.9	74.6	81.8	75.2	79.5	69.4	75.3
Siviløkonomutd.	82.7	84.6	79.1	81.2	83.2	77.1	82.2
Jus	79.3	77.1	81.5	92.0	81.5	75.8	79.5
Realfag	76.4	73.9	77.4	92.0	77.8	72.7	76.7
Siv.ing.utd. m.v.	80.5	77.9	83.6	80.8	80.9	77.8	80.6
Helsevernutd.	102.6	116.2	104.7	114.3	109.2	98.1	105.7
Landbruksfag m.v.	73.7	73.0	76.6	..	75.7	72.0	74.8
Forberedende prøver	66.0	66.6	75.0	..	77.0	65.4	66.7
I alt	80.9	81.5	80.5	87.1	83.4	75.7	81.1

Tabell 6.4. Gjennomsnittlig forventet inntekt etter 15 års yrkeserfaring etter revidert studiemål, sosial bakgrunn og kjønn. 1000 kroner.

	Sosial bakgrunn				Kjønn		I alt
	1	2	3	4	M	K	
Humaniora	90.1	87.6	95.0	..	92.6	90.8	91.6
Samfunnsfag	91.3	99.6	100.4	89.6	101.9	85.7	95.4
Siviløkonomutd.	143.3	146.3	132.3	141.0	143.0	127.1	141.5
Jus	127.7	132.6	142.2	142.5	136.8	123.7	132.0
Realfag	104.7	101.4	105.0	110.0	105.7	98.5	104.4
Siv.ing.utd. m.v.	126.9	120.0	125.8	125.0	125.2	121.8	125.0
Helsevernutd.	154.1	166.4	146.5	180.0	161.2	143.3	155.8
Landbruksfag m.v.	104.4	105.0	99.4	..	162.6	101.9	102.4
Forberedende prøver	92.0	95.0	120.0	..	95.0	103.5	102.3
I alt	120.0	121.8	113.6	122.7	122.9	106.8	118.1

Antakelsene om *de alternative inntektsmulighetene* har ikke noen klar sammenheng med hvilket studiemål studentene har. Menn anslår de alternative inntektsmulighetene høyere enn kvinner. Det er ingen klar sammenheng mellom de alternative inntektsmulighetene og hvilken sosialgruppe studentene kommer fra.

Forventningene om *framtidig inntekt* viser, som det framgår av tabell 6.3 og 6.4 større ulikheter etter studiemål enn alternativ inntekt. Størst forventninger har de som tar helsevernutdanning. Både i første jobb og etter 15 år forventer de en inntekt som ligger ca. 25 prosent over gjennomsnittet for alle gruppene. Også siviløkonomer og jurister har svært store forventninger, men for disse er det først etter 15 år at de skiller seg ut med forventninger til høy inntekt. De laveste anslagene har humanistene både til inntekt rett etter studiet og etter 15 år.

For de fleste studiemålene forventer mennene større framtidig inntekt enn kvinnene. Unntak her er humaniora der forskjellen er svært liten.

Det er imidlertid påfallende at menn som studerer humaniora har høyere forventninger til alternativ inntekt enn til inntekt i første jobb. Forskjellen mellom menns og kvinners forventninger er størst for samfunnsfag der menn forventer 15 - 20 prosent høyere inntekt. Også for jurister er forskjellen betydelig.

Det er ikke store forskjeller i forventningene til framtidig inntekt mellom studenter fra ulike sosialgrupper. For alle faggrupper samlet må alle forskjeller i begynnerinntektene unntatt mellom gruppe 1 og gruppe 4 tilskrives tilfeldigheter¹⁾. For antatt inntekt etter 15 år er det bare mellom gruppe 1 og gruppe 3 at forskjellen er tilstrekkelig stor til at den ikke kan tilskrives tilfeldigheter. Ser vi på faggruppene hver for seg er det ingen egentlig signifikante forskjeller bedømt etter de samme kriterier som ovenfor.

1) Testet med forkastningsnivå 0.05. Gjennomsnittet er antatt tilnærmet normalfordelt.

Tabell 6.5. Gjennomsnittlig forventet inntekt etter fars utdanning.
1000 kroner.

Fars utdanning	<u>Første jobb</u>		<u>Etter 15 år</u>	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Forskernivå	92.7	70.0	130.7	90.0
Universitetsnivå III	82.7	85.3	127.2	119.5
" II	81.1	71.4	124.3	98.5
" I	83.8	71.6	120.0	100.5
Gymnasnivå II	79.6	74.9	124.1	103.0
" I	86.2	70.2	126.5	106.2
Ungdomsskolenivå	85.4	78.4	116.1	110.1
I alt	83.6	75.7	122.9	106.8

Tabell 6.6. Gjennomsnittlig forventet inntekt etter mors utdanning.
1000 kroner.

Mors utdanning	<u>Første jobb</u>		<u>Etter 15 år</u>	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Universitetsnivå III	88.4	84.4	127.4	132.7
" II	82.4	86.7	113.2	120.0
" I	86.1	75.3	127.2	105.0
Gymnasnivå II	82.4	73.5	124.7	114.0
" I	81.2	75.9	122.2	105.9
Ungdomsskolenivå	84.4	72.5	122.2	99.8
I alt	83.6	75.7	122.9	106.8

Det synes som studenter som har foreldre med svært høy utdanning har litt høyere inntektsforventninger enn de øvrige. Forskjellen må imidlertid trolig tilskrives tilfeldigheter.

Denné tendensen ser ut til å være noe sterkere for kvinner enn for menn. Mønsteret er relativt sett omlag det samme etter fars som etter mors utdanning (tabell 6.5 og 6.6).

Tabell 6.7. Gjennomsnittlig forventet inntekt for studenter med og uten arbeid ved siden av studiet. 1000 kroner.

	Første jobb		Etter 15 år	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Jobb ved siden av	87.1	76.9	124.2	106.8
Ikke jobb	82.3	75.1	122.0	107.1
I alt	83.6	75.7	122.9	106.8

Det ser ut til å være en tendens til at mannlige studenter som har arbeid ved siden av studiet, venter seg høyere inntekter etter at de er ferdig utdannet enn de som ikke har arbeid. Forskjellen er imidlertid bare signifikant for begynnerinntektene. For kvinner er det ingen særlig forskjell. Det lar seg naturlig nok ikke fastslå om de studentene som er i arbeid, har mer realistiske vurderinger enn de andre. Men de har nærmere kontakt med yrkeslivet og derfor muligens bedre kjennskap til inntektsmulighetene.

Nå kan en spørre om de inntektsforventningene studentene har, er realistiske. For å få et inntrykk av dette vil vi sammenlikne den inntekt de kan vente seg i den første jobben med faktisk inntekt for tilsvarende nyuteksaminerte kandidater. Vi har bare sett på høyere grads eksamen for de gruppene som omfattes av Utredningsinstituttets arbeidsmarkedsundersøkelser. Sammenhengen er vist i tabell 6.8. Ut fra begynnerlønningene¹⁾ som gjaldt for vårkullet 1979, kan en si at studentene i vår undersøkelse har forholdsvis realistiske forventninger med hensyn til hva de vil tjene i sin første jobb. Særlig gjelder det gjennomsnittet for alle studentene som stemmer svært godt med observasjonene, men sammenfallet er også bra for mange av kandidatgruppene. Rekkefølgen viser også at

det er ingen grupper som er sterkt optimistiske og få som er sterkt pessimistiske (filologer, farmasøyter, arkitekter) i forhold til de observerte begynnerlønningene.

Lønnsforholdene er ikke nødvendigvis de samme når "våre" studenter er ferdig uteksaminert som de var i 1979. Det er selvfølgelig mulig at studentenes gjetninger om det framtidige arbeidsmarkedet for ferske kandidater er bedre enn å anta at lønningene blir som i dag. I så fall endrer ikke det konklusjonen om at studentene har realistiske forventninger til framtidig inntekt.

Vi er interessert i om studenter som vurderer visse av motivasjonsfaktorene som viktige, har inntektsanslag som avviker fra gjennomsnittet for øvrig. Er det f.eks. slik at de som legger størst vekt på mulighetene for høy inntekt, er optimistiske i sine anslag i forhold til gjennomsnittet? Tabell 6.9 tyder på at dette i hvert fall gjelder for utviklingen på lang sikt. Det er også en viss forskjell for begynnerinntektene, men den er markert mindre. Også de studentene som legger stor vekt på foreldres/familiens ønske, har høye anslag for framtidig inntekt, både begynnerinntekt og etter 15 år. Dette er imidlertid svært få studenter. De som legger stor vekt på de øvrige faktorene, skiller seg lite ut fra gjennomsnittet. Trolig har ulik fordeling på studiemål avgjørende betydning her, idet inntektsanslagene er svært avhengig av studiemål.

1) Lønn et halvt år etter eksamen.

Tabell 6.8. Faktiske og forventede begynnerinntekter etter embetsstudium.
1000 kroner.

Kandidatgruppe, høyere grad	Observasjoner vårkullet 1979 ¹⁾		Innteksforventninger i 1978 kr.	
	Lønn $\frac{1}{2}$ år etter eks.	(Rankering)	Lønn første jobb	(Rankering)
Filologer (cand philol)	84.6	(6)	75.6	(11)
Realister (cand real & scient)	80.9	(9)	78.0	(8)
Jurister	78.2	(11)	80.8	(4)
Sosialøkonomer (cand oecon)	82.0	(8)	78.0	(8)
Psykologer	76.9	(12)	73.8	(13)
Sosiologer, statsvitere	84.7	(4)	79.6	(6)
Pedagoger	90.5	(2)	91.3	(2)
Veterinærer	120.7 ²⁾	(1)	93.3	(1)
Farmasøyter	84.7	(4)	77.0	(10)
Siviløkonomer	80.4	(10)	81.0	(3)
Sivilingeniører	82.1	(7)	80.8	(4)
Arkitekter	85.4	(3)	78.8	(7)
Landbrukskandidater	76.2	(13)	74.8	(12)
Høyere grad, i alt	80.8	..	81.1	..

1) Kilde: Arbeidsmarknaden eit halvt år etter eksamen NAVF's utredningsinstitutt 1980:3. Teologer, medisinerer og odontologer er ikke med i denne undersøkelsen.

2) Svært få observasjoner.

6.2. Forventet lønnsutvikling i forhold til andre grupper på arbeidsmarkedet.

De fleste studentene regner med like god eller bedre lønnsutvikling for den kandidatgruppen de selv tilhører i forhold til utviklingen for andre kandidatgrupper og det er flere som regner med stigning enn som regner med nedgang. I forhold til industriarbeidere regner imidlertid de fleste med en nedgang i inntekten (tabell 6.10). Av de enkelte utvalgsgruppene (studiemål) er det siviløkonomstudentene som har den mest optimistiske vurderingen for utviklingen vis å

vis andre akademikergrupper. Dernest kommer landbruksstudentene. Mest pessimistiske er hel-severnstudentene både med hensyn til utviklingen i forhold til andre akademikere og i forhold til industriarbeidere. De studentene som bare har examen philosophicum som studiemål, har den mest optimistiske vurderingen av lønnsutviklingen i forhold til industriarbeidere. Det kan muligens skyldes at disse studentene har mindre erfaring fra arbeidsliv og utdanning enn de øvrige, men det dreier seg om en liten gruppe med høy prosent uoppgitt.

Tabell 6.9. Gjennomsnittlig antatt inntekt for studenter som vurderer utvalgte studiemotivasjonsfaktorer som "viktig". 1000 kroner.

	Alternativ jobb	Første jobb	Etter 15 år
Interesse for bestemt yrke	64.6	81.9	120.6
Mulighet for høy inntekt etter studiet	65.9	86.2	147.9
Interesse og anlegg for faget	63.8	81.3	119.3
Gjøre en samfunnsinnsats	62.8	81.5	113.0
Foreldre/familiens ønske	67.6	100.3	144.2
I alt	65.0	81.1	118.1

Tabell 6.10. Forventninger om inntektsutviklingen etter studiet etter revidert studiemål. Prosent.

Forventninger		Humaniora	Samfunnsfag	Siviløkonomifag	Jus	Realfag	Siviling.utd.	Helsevernutd.	Landbruksfag	Forberedende prøver	Uoppgitt	I alt
Forventet utvikling i forhold til andre akademikere	Stige	7	13	36	12	7	19	7	24	-	9	12
	Uforandret	63	65	54	79	80	67	59	66	75	53	68
	Synke	6	13	4	1	6	8	29	6	-	-	9
	Uoppgitt	24	9	5	8	8	6	5	4	25	38	10
	Sum	99	100	99	101	99	100	100	100	100	100	99
Forventet utvikling i forhold til industriarbeidere	Stige	11	14	21	18	13	16	12	20	28	29	15
	Uforandret	30	37	32	30	32	28	17	39	47	17	29
	Synke	34	41	42	44	47	51	66	36	-	8	45
	Uoppgitt	25	9	5	8	8	6	6	5	6	48	11
	Sum	100	101	100	100	100	102	101	100	101	101	100
Antall		887	683	248	638	779	681	674	124	48	48	4811

Menn og kvinner vurderer utviklingen i forhold til andre akademikere omtrent likt, med den forskjell at flere kvinner ikke har svart på spørsmålet. Med hensyn til utviklingen i forhold til industriarbeidere er mennene adskillig mer pessimistiske enn kvinnene (tabell 6.11).

Det er ingen klar sammenheng mellom inntektsvurdering og sosial tilhørighet. Dette er i samsvar med hva vi fant for antakelsene om størrelsen av framtidig inntekt.

De som legger vekt på mulighetene for fram-

tidig høy inntekt, har en noe mer optimistisk vurdering av inntektsutviklingen i forhold til andre akademikere og til industriarbeidere (tabell 6.12). Dette gjelder både menn og kvinner. Mest pessimistiske blant mennene er de som legger stor vekt på foreldre/familiens ønske og for kvinnene de som er opptatt av å gjøre en samfunnsinnsats. Dette er omtrent det samme bildet som for anslagene for framtidig personlig inntekt.

Tabell 6.11. Forventninger om inntekt etter studiet etter sosial bakgrunn og kjønn. Prosent.

Forventninger	1		2		3		4		M	K	I alt	
	M	K	M	K	M	K	M	K				
Forventet utvikling i forhold til andre akademikere	Stige	12	9	16	7	15	14	20	5	14	10	12
	Uforandret	69	66	65	74	71	61	64	52	69	66	68
	Synke	12	9	16	4	8	4	12	-	12	6	10
	Uoppgett	7	16	3	15	6	20	4	43	6	18	10
	Sum	100	100	100	100	100	99	100	100	101	100	100
Forventet utvikling i forhold til industriarbeidere	Stige	12	14	21	11	18	16	24	-	16	13	15
	Uforandret	30	26	23	31	35	39	26	11	30	29	30
	Synke	52	43	53	40	41	25	46	46	49	19	45
	Uoppgett	6	17	3	18	6	20	4	43	5	19	11
	Sum	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	101
Antall	1477	988	599	386	837	382	86	81	2999	1837	4836	

Tabell 6.12. Forventninger om inntekt etter studiet for studenter som anser utvalgte studiemotivasjonsfaktorer som "viktig" eller "av noen betydning" etter kjønn. Prosent.

Forventninger		Interesse for best. yrke		Mulighet for høy innt.		Interesse og anlegg for faget		Gjøre en samfunnsinnsats		Foreldre/familiens ønske		I alt	
		M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K
Forventet utvikling i forhold til andre akademikere	Stige	15	10	19	15	14	10	12	10	18	16	14	10
	Uforandret	70	67	66	63	69	67	68	66	59	69	69	66
	Synke	11	7	11	6	12	7	13	9	21	4	12	6
	Uoppgett	4	16	4	16	5	16	7	15	2	11	5	18
	Sum	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Forventet utvikling i forhold til industriarbeidere	Stige	16	14	21	18	16	14	14	11	10	16	16	13
	Uforandret	29	30	29	27	29	29	29	34	34	15	30	29
	Synke	50	40	46	37	50	40	49	39	54	56	49	39
	Uoppgett	5	16	4	18	5	17	8	16	2	13	5	19
	Sum	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Antall		2501	1568	1623	758	2800	1687	1157	792	261	163	2999	1837

6.3. Lønnsomhet av å ta utdanning

Ved å sammenlikne hvilken inntekt studentene mener å ha forsaket ved å studere med de inntektene de forventer å få i framtiden, kan vi få et mål på deres vurdering av lønnsomheten av å investere i vedkommende utdanning. Hvis lønnsomheten er liten, kan det indikere at utdanningsbeslutningen må forklare ut fra ikke økonomiske forhold (faglig interesse, samfunnsinteresse osv.) Dersom det var like lett å komme inn på alle studier, kunne vi få en indikasjon på for hvilke studier ikke-økonomiske motiver er viktige. At opptaksvilkårene er mer eller mindre strenge for de ulike studiene, kompliserer dette bildet. Men det er likevel forskjell på studier med omlag de samme opptaksvilkårene. Selv om det for enkelte utdanningsgrupper er klart høyere forventet økonomisk gevinst ved å gjennomføre studiet enn for andre, er det ikke dermed sagt at dette er den eneste grunnen eller hovedgrunnen til at studentene har valgt dette studiet. Som vi har sett i kap. 4, er det ofte et spekter av motiver for å begynne på et studium. Forskjellene i den antatte lønnsomheten av å ta utdanning tyder likevel på at studentene i ulik grad legger vekt på de ikkeøkonomiske motivasjonsfaktorene.

Vi har tidligere, i tabell 6.9, sett at store forventninger til inntektene etter studiet viser en sammenheng med sterk vekt på økonomiske motiver for studiet.

Vi har ikke her tilstrekkelig data til å gjennomføre rentabilitetsberegninger, dvs. beregninger over den lønnsomhet studentene venter seg av sin utdanning i f.eks. form av nåverdien av antatt livstidsinntekt fratrukket studiekostnadene eller den interne rente, dvs. forrentningen (prosent pro anno) av det som er investert i utdanningen (forsaket inntekt og studiekostnader). Vi vil derfor med unntak av en summarisk beregning av internrenten for alle gruppene samlet bare se på tallene som er gjengitt i tabell 6.13. Det vil si forholdet mellom forventet inntekt i første jobb etter studiet og etter 15 års yrkesaktivitet og hva man alternativt mener å kunne tjene hvis man ikke studerte. Vi har her sett bort fra studiekostnadene som antas å være tilnærmet like for alle studier. Vi har også sett bort fra at studentene kan tenkes å forlange

forrentning av sin utdanningsinvestering som består av forsaket inntekt, studiekostnader m.v. Hadde vi tatt hensyn til disse faktorene kunne avkastningen for så vidt også bli negativ.

Størst avkastning av utdanningen venter de som studerer veterinærmedisin seg. Dernest kommer de som studerer humanmedisin, odontologi og siviløkonomi. Pedagogene har store forventninger til begynnerinntekt, men venter svært moderat inntektsøkning videre. Lavest forventning til økonomisk avkastning har teologer, men heller ikke filologer og realister venter særlig økonomisk utbytte av utdanningen. Spesielt gjelder det dem som bare tar sikte på cand.mag. graden, men heller ikke de som tar sikte på høyere grad har store forventninger. Landbruks- og fiskerikandidatene har også heller små forventninger til avkastningen.

Sammenlikner vi forventet avkastning med studiemotivasjonen i tabell 4.3, ser vi at de gruppene som forventer høy avkastning og utdanning, stort sett også oppgir at de legger vekt på inntektsmulighetene. Sammenfallet er imidlertid ikke fullstendig idet noen grupper har svært høy avkastning av utdanningen uten at de tilkjenner tilsvarende stor interesse for den økonomiske siden. De behøver ikke av den grunn ha svart uærlig på spørreskjemaet, men de regner i hvertfall med større økonomisk utbytte av sine faglige interesser enn øvrige grupper gjør.

Ved å forutsette at forskjellen mellom inntekt etter fullførte studier og alternativ inntekt utvikler seg jevnt i løpet av den første 15 årsperioden og at forskjellen deretter holder seg konstant, kan vi gjøre noen sterkt forenklede beregninger over rentabiliteten. Dette er beregninger på grunnlag av anslagene for hele studentmassen. Forutsetter vi at studentene ikke har inntekter i studietiden og at studiekostnadene (studiemateriell, semesteravgift) ligger på ca. 1 500 kr i året (1979) i gjennomsnitt, fører det til den konklusjon at den interne rente av universitetsstudier i følge studentenes egne oppfatninger gjennomsnittlig ligger på ca. 8 prosent p.å. Det vil si at studentene forventer en forretning på 8 prosent på sin investering i form av forsaket inntekt og studiekostnader. Beregningene gjelder inntekt før skatt. Forutsetter vi i stedet at forskjellen

Tabell 6.13. Forventet inntektsøkning etter embetsstudium (studiemål).
1000 kroner.

	Alt. inntekt (1)	Innt. første jobb (2)	Etter 15 år (3)	Økning (2):(1)	Økning (3):(1)
Filologer (cand.philol)	69.2	75.6	103.3	1.09	1.49
" (cand.mag.)	62.9	69.1	90.9	1.10	1.45
Teologer	63.0	55.8	78.2	0.89	1.24
Psykologer	55.2	73.8	101.5	1.34	1.84
Pedagoger	75.8	91.3	98.3	1.20	1.30
Siviløkonomer	66.9	81.0	136.6	1.21	2.04
Sosialøkonomer (cand oecon.)	61.7	78.0	103.0	1.26	1.67
Sosiologer, statsvitere	62.8	79.6	104.6	1.27	1.67
Samfunnsvitere (cand.mag.)	71.2	81.0	97.9	1.14	1.38
Jurister	68.9	80.8	134.1	1.17	1.95
Realister (cand.real,scient)	67.2	78.0	106.0	1.16	1.58
" (cand.mag.)	63.8	70.3	90.1	1.10	1.41
Farmasøyter	61.3	77.0	118.0	1.26	1.92
Leger	68.7	109.4	159.4	1.59	2.32
Tannleger	60.0	84.8	136.5	1.41	2.28
Veterinærer	62.9	93.3	157.9	1.48	2.51
Sivilingeniører	68.7	80.8	125.9	1.18	1.83
Arkitekter	63.6	78.8	115.5	1.24	1.82
Landbrukskandidat	62.0	73.2	102.7	1.18	1.66
Fiskerikandidat	78.0	80.0	106.7	1.03	1.37
Interfakultær cand.mag.	67.7	82.3	105.0	1.22	1.55
I alt ¹⁾	65.6	83.0	122.4	1.27	1.87

1) Inkluderer også enkelte andre grupper.

mellom inntekt etter fullført studium og alternativ inntekt fortsetter å øke også etter de 15 årene, men flates ut de siste årene mot pensjonsalder, tilsier dette en intern rente på ca. 9 prosent p.å. under ellers like vilkår. Det kan nevnes at Freeman (1971) i sitt utvalg finner en "subjektiv" internrente på 12-13 prosent for collegeutdanning i USA (før skatt).

Det må understrekes at våre beregninger

bygger på et nokså spinkelt grunnlag. Det er ikke gjennomført slike beregninger for de enkelte utdanningsgruppene. Av de faktorene det ikke er tatt hensyn til kan nevnes: a) Studiefinansiering i form av stipend- og låneordninger (lave renter). b) Prisgevinster (tap) ved tidlig lånefinansiert kjøp av fast eiendom for de som ikke studerer. c) Ulik skatteprosent for ulike inntektsnivåer og i ulike land.

7. Informasjonskilder

Dette kapitlet oppsummerer svarene på noen spørsmål angående informasjon om studium og yrkesmuligheter. Hvilken vekt legges på ulike informasjonskilders betydning? Her ønsker vi i tillegg å se nærmere på den gruppen som anser det for meget mulig at de ville valgt anderledes ved bedre informasjon. Vi vil se på hva som karakteriserer denne gruppen av usikre i forhold til resten av studentene. Spørsmålet om hvilken vekt studentene har lagt på arbeidsmarkedsprognoser, kan si noe om disse prognosene har en virkning på søkingen til universitetsutdanning.

7.1. Nytte av informasjonskilder

Studentene ble bedt om å vurdere nytten av sju kilder til informasjon om studium og yrkesmuligheter. Informasjonskildene er ikke vurdert i forhold til hverandre. Egen yrkeserfaring er den faktor som anses som svært nyttig i størst andel, 27 prosent, av svarene som er gitt. En høy andel av de som har vært i yrkeslivet har trolig lagt stor vekt på denne faktoren. Flere kvinner enn

menn tillegger denne faktoren vekt. De faktorer som anses nyttige av de fleste er Studenthandboka, som gis som orientering til siste års elever i videregående skole, og faglig litteratur generelt. Få oppgir at de har hatt nytte av yrkes- og studieveiledere til å velge studium. Dette sier imidlertid intet om den nytten de som faktisk har oppsøkt yrkes- og studieveileder har hatt av denne tjenesten. Heller ikke mange mener de har fått nyttig informasjon om studium og yrkesmuligheter fra sine lærere på skolen. Det er stort sett liten forskjell mellom kvinner og menn i vurderingen av informasjonskildene (tabell 7.1).

De som har sluttet med universitetsstudier, legger større vekt på nytten av egen yrkeserfaring, på yrkesveiledere og studieveiledere, enn de som fortsatt studerer (tabell 7.2). Likevel bør en være forsiktig med å slutte at det er de mest ressursvake som i størst grad benytter seg av veilederne tjenester. Det kan like gjerne være slik at veilederne har hjulpet studenter med å legge opp en utdanningsplan som omfatter et kortere studieopphold ved et universitet.

Tabell 7.1. Informasjonskilder vurdert som "svært nyttig" (S) eller "svært nyttig" + "nyttig" (S + N) etter kjønn. Prosent av menn, kvinner.

Informasjonskilder	Menn		Kvinner		I alt	
	S	S+N	S	S+N	S	S+N
Yrkesveiledere	1	9	3	12	2	10
Studieveiledere	3	17	4	15	3	16
Lærere (fra gymnas m.v.)	2	17	4	16	3	17
Studiehåndboka o.l.	14	55	15	50	14	52
Faglig litteratur	15	53	15	51	15	52
Aviser, radio, TV m.v.	7	36	8	37	7	36
Egen yrkeserfaring	21	42	33	57	27	49
Antall	3843		3320		7163	

Tabell 7.2. Informasjonskilder vurdert som "svært nyttig" eller "nyttig" etter nåværende aktivitet. Prosent av alle i hver gruppe.

Informasjonskilder	Sluttet	Studenter fortsatt										Studenter fortsatt I alt	I alt
		Humaniora	Samfunnsfag	Siviløkonofag	Jus	Realfag	Siv.ing.utd.	Helsevern-utd.	Landbruksfag	Forberedende prøver	Uoppgitt		
Yrkesveiledere	16	5	5	8	7	7	12	8	6	-	28	8	10
Studieveiledere	19	15	15	16	14	12	20	14	13	-	28	15	16
Lærere (fra gymnas m.v.)	17	22	15	34	12	25	11	5	13	-	17	17	17
Studiehåndboka o.l.	51	46	64	58	51	65	59	31	61	67	28	53	52
Faglig litteratur	52	42	69	56	47	53	51	46	59	61	47	52	52
Aviser, radio, TV m.v.	37	25	52	42	43	31	39	30	38	42	17	36	36
Egen yrkeserfaring	58	51	52	26	37	29	38	59	51	92	36	44	49
Antall	2352	888	683	248	638	779	681	674	124	48	48	4811	7163

Av de som fortsatt studerer, har samfunnsfagstudentene størst andel som har hatt nytte av faglig litteratur og Studenthandboka. En stor andel av realfagsstudentene tillegges også Studenthandboka stor nytteverdi. Bortsett fra de svært få som har forberedende prøver som studiemål, er det størst andel blant helsevernstudentene som tillegges egen yrkeserfaring stor verdi. Samfunnsfagstudentene mener i større grad enn de øvrige at aviser, radio og TV har

vært nyttige informasjonskilder. Siviløkonome- ne er den gruppen som tillegges lærerne på skolen størst betydning. Yrkes- og studieveile- dere tillegges liten betydning, men sivilingeniør- studentene har størst andel som har nytte av disse.

Tabell 7.3 viser at det ikke er klare og syste- matiske forskjeller etter studentenes sosiale bakgrunn i synet på nytten av de fleste infor- masjonskildene.

Tabell 7.3. Informasjonskilder vurdert som "svært nyttig" eller "nyttig" etter sosial bakgrunn. Prosent av alle i hver undergruppe.

Informasjonskilder	Menn					Kvinner					Sum
	1	2	3	4	I alt	1	2	3	4	I alt	
Yrkesveiledere	9	6	11	1	9	12	10	17	5	12	10
Studieveiledere	17	16	18	8	17	15	13	18	10	15	16
Lærere (fra gymnas m.v.)	15	17	19	28	17	12	19	21	24	16	17
Studiehåndboka o.l.	50	61	59	60	55	52	48	50	40	50	52
Faglig litteratur	51	56	54	51	53	53	43	55	39	51	52
Aviser, radio, TV m.v.	38	38	39	41	39	33	35	34	34	34	36
Egen yrkeserfaring	41	44	41	34	42	58	53	56	63	57	49
Antall	188	744	1075	144	3843	1654	657	841	168	3320	7163

Studenter med bakgrunn i arbeiderklassen (inkl. håndverkere og fiskere) har større andel som har hatt nytte av de fleste informasjonskil-

dene enn studenter med annen bakgrunn. Forskjellene er imidlertid svært små, slik at det er tvilsomt om de kan tillegges noe vekt.

Tabell 7.4. Mulighet for anderledes valg ved bedre informasjon om studium og yrkesmuligheter etter studieaktivitet og kjønn. Prosent.

	Sluttet	Revidert studiemål										Kjønn			
		Humaniora	Samfunnsfag	Siviløkonomfag	Jus	Realfag	Siv.ing.utd. m.v.	Helsevernudt.	Landbruksfag	Forberedende prøver	Uoppgitt	I alt	Menn	Kvinner	I alt
Meget mulig	23	22	16	11	24	25	15	6	17	39	28	18	18	21	20
Kanskje	33	27	47	27	31	41	42	20	40	42	44	34	33	34	34
Neppe	42	49	36	62	44	34	43	74	42	19	28	47	48	43	45
Uoppgitt	3	3	1	-	2	-	1	-	-	-	-	1	1	2	1
Sum	100	101	100	100	101	100	101	100	99	100	100	100	100	100	100
Antall	2352	888	683	248	638	779	681	674	124	48	48	4811	3843	3370	7163

7.2. Ville studentene valgt annerledes?

Studentene ble også bedt om å vurdere mulighetene for at de ville valgt annerledes i tilfelle de hadde fått bedre informasjon om studiet og yrker (tabell 7.4). Vi ser at femteparten av studentene oppgir at det er meget mulig at de ville valgt annerledes dersom de hadde fått bedre informasjon. En større andel av de som har sluttet, mener at det er store muligheter for annerledes valg enn av de som fortsatt studerer. Det er vel ikke uventet at de som har sluttet, i større grad enn de øvrige mener at de ville valgt annerledes dersom de hadde fått bedre informasjon. Det kan her muligens innvendes at studentene blir påvirket til å si at de ville valgt anderledes ved at to av de tre svaralternativene går i den retningen. Vi vil imidlertid legge mest vekt på kategorien "meget mulig".

De som fortsatt har forberedende prøver som studiemål er nærmest til å skifte studiemål ved bedre informasjon. Dette er imidlertid svært få studenter, og de er trolig ikke særlig målbevisste med hensyn til sine universitetsstudier. Utenom disse er det blant realfag- og jusstudentene størst

andel som oppgir mulighet for at de ville valgt annerledes. Også humaniorastudentene ligger over gjennomsnittet. Både blant helsevern- og siviløkonomstudentene mener de fleste at de neppe ville ha valgt annerledes ved bedre informasjon.

Det er liten forskjell i menns og kvinners vurdering av mulighetene for annerledes valg. Kvinner antar i større grad enn menn at det er mulig at de ville valgt annerledes ved bedre informasjon.

Det er ingen klar sammenheng mellom sosial bakgrunn og vurderingen av mulighetene for annerledes valg.

Vi vil nå se samme spørsmål fra en annen synsvinkel. Vi vil se nærmere på en gruppe som vi vil kalle de marginale beslutningstakerne eller "de som er usikre med hensyn til studievalg". Disse må antas å være mer følsomme med hensyn til endringer i lønninger og andre ytre betingelser enn andre grupper. Denne gruppen er her identifisert ved de studentene som anser det som meget mulig at de ville skiftet studiemål ved bedre informasjon.

Tabell 7.5. Mulighet for anderledes valg ved bedre informasjon om studier og yrker etter sosial bakgrunn. Prosent.

Informasjonskilder	Menn		Kvinner		I alt	
	S	S+N	S	S+N	S	S+N
Yrkesveiledere	1	9	3	12	2	10
Studieveiledere	3	17	4	15	3	16
Lærere (fra gymnas m.v.)	2	17	4	16	3	17
Studiehåndboka o.l.	14	55	15	50	14	52
Faglig litteratur	15	53	15	51	15	52
Aviser, radio, TV m.v.	7	36	8	37	7	36
Egen yrkeserfaring	21	42	33	57	27	49
Antall	3843		3320		7163	

I tabell 7.6 har vi stilt opp mot hverandre hvordan de marginale beslutningstakere har svart på en del av spørsmålene i undersøkelsen i forhold til resten. De "marginale beslutningstakerne" er som definert ovenfor de som har krysset av for at det er "meget mulig" at de ville valgt annerledes ved bedre informasjon om studier og yrker. Usikkerheten til disse studentene viser seg ved avvikende svar på flere spørsmål.

De marginale beslutningstakerne bestemmer seg senere enn de øvrige for en akademisk løpebane. De velger også fagstudium gjennomgående senere.

Motiveringen for å begynne å studere er også noe forskjellig for de to gruppene. De marginale er i noe mindre grad enn de øvrige interessert i et bestemt yrke. De er også i mindre grad opptatt av å gjøre en samfunnsinnsats, men legger oftere vekt på foreldrenes ønske. Det er imidlertid ingen forskjell på den betydning de tillegger mulighet for høy inntekt etter studiet som motiv for sitt valg.

De marginale er også mer ubestemte med

hensyn til yrkesvalg. Færre av dem enn de øvrige har bestemt seg for yrke, og de er også mindre sikre i sitt valg.

De marginale regner med lavere inntekter både rett etter studiet og etter 15 års yrkesaktivitet enn de andre gjør. Dette tyder på at de ser mørkere på sine egne framtidsutsikter enn de andre gjør. Noe av forskjellen kan trolig forklares med at de som studerer "høyinntektsfag" er mindre usikre på studievalget. Det er imidlertid ingen forskjell mellom de to gruppene på antakelsene om lønnsutviklingen for egen utdanningsgruppe i forhold til andre akademikere og til industriarbeidere. De marginale må derfor generelt sies å ha lavere økonomiske forventninger enn de øvrige.

De marginale beslutningstakerne skiller seg ikke spesielt ut med hensyn til den vekt de legger på informasjonskilder totalt. De har imidlertid hatt større nytte av studiehåndboka og mindre nytte av faglig litteratur enn de øvrige. En større andel av de marginale legger stor vekt på prognoser enn blant de øvrige.

Tabell 7.6. Marginale beslutningstakeres¹⁾ vurdering av en del spørsmål.
Sosial bakgrunn.

	Margi- nale	Andre
	Prosent av hele gruppen	
Ak.studium bestemt på grunnskolen	23	30
" " " gymnas	43	42
Fagstudium bestemt på grunnskolen	2	6
" " " gymnas	30	37
Interesse for bestemt yrke "viktig"+"noen bet."	69	80
Mulighet for høy inntekt " "	45	45
Interesse og anlegg for faget " "	84	86
Gjøre en samfunnsinnsats " "	32	38
Foreldre/familiens ønske " "	15	7
Bestemt seg for yrke	35	49
"Helt bestemt" yrkesvalg	11	20
Lønningen stige i forhold til andre akademikere	8	8
" " " " industriarbeidere	10	10
Yrkesveiledere "svært nyttig"+"nyttig"	11	10
Studieveiledere " "	16	16
Lærere " "	18	16
Studiehandboka " "	59	51
Faglig litteratur " "	49	53
Massemedia " "	35	37
Egen yrkeserfaring " "	43	50
Stor vekt på prognoser	13	8
Andel fra sosialgruppe 1	53	49
Andel fra sosialgruppe 2	19	20
	- 1000 kr. -	
Alternativ inntekt	64.7	65.9
Inntekt første jobb etter studiet	76.3	84.2
Inntekt etter 15 år	115.9	123.4

Antall

1402

5761

1) Definert i teksten.

Alt i alt framstår den marginale gruppen som mer usikre og mindre målrettet i forhold til de øvrige studentene, også når vi ser på andre variable enn den som definerer gruppen. Selv om de ikke oppgir å legge større vekt på framtidig inntekt, er de mer pessimistiske med hensyn til framtidsmulighetene og legger større vekt på prognoser. Det er derfor en mulighet for at de i

større grad enn de øvrige vil ombestemme seg når inntektsmulighetene endres. De skiller seg imidlertid klart ut fra de "pengeorienterte" dvs. de som legger stor vekt på mulighetene for framtidig høy inntekt (jfr. vedleggstabell 10). Disse har i stor utstrekning valgt studier som de er sikre på gir økonomisk gevinst og ønsker ikke å skifte.

7.3. Prognosenes betydning

Nesten halvparten av studentene oppgir at de la en viss vekt ("stor vekt" + "noe vekt") på prognoser angående ulike utdanningsgruppers framtidsmuligheter på arbeidsmarkedet da de valgte studium. Bare en forholdsvis liten del, 13 prosent, oppgir at de kjente lite til slike prognoser. De som har sluttet, tillegger prognosene litt større vekt enn de som fortsatt studerer.

Av de enkelte utdanningsgruppene er det siviløkonomstudentene som i størst grad tillegger prognosene betydning. Dernest følger sivi-

lingenør- og realfagstudentene. Bortsett fra de som har forberedende prøve som studiemål, var det blant jus og humaniorastudentene færrest som la vekt på prognoser da de bestemte seg for studium. De to sistnevnte utdanningene ventes da heller ikke å få et spesielt godt arbeidsmarked i de prognosene som er publisert i de senere årene. Se f.eks. Kobberstad (1975) og NAVF's utredningsinstitutt (1976). Det er derfor trolig at mange av de som har begynt på disse studiene enten ikke har kjent til prognosene eller at de bevisst ikke har tatt hensyn til dem.

Tabell 7.7. Vekt på prognoser angående arbeidsmarkedsmuligheter.

	Sluttet		Studerer fortsatt								Kjønn				
	Humaniora	Samfunnsfag	Siviløkonomfag	Jus	Realfag	Siv.,ing.,utd.	Helsevern-utd.	Landbruksfag	Forberedende prøver	Uoppgitt	I alt	Menn	Kvinner	I alt	
Stor vekt	10	3	4	19	2	13	14	11	6	-	8	8	10	8	9
Noe vekt	37	26	42	53	27	31	45	43	53	47	19	37	38	35	37
Liten eller ingen vekt	36	53	42	21	62	40	31	39	23	47	55	43	40	41	41
Kjente lite til prognoser	14	17	12	6	8	17	10	7	18	6	17	12	12	13	13
Uoppgitt	3	2	1	1	2	-	1	-	-	-	-	1	1	2	2
Sum	100	101	101	100	101	101	101	100	100	100	99	101	101	99	102
Antall	2352	888	683	248	638	779	681	674	124	48	48	4811	3843	3320	7163

Referanser

- Baadshaug, M.B. og Eeg-Henriksen, F. (1976): *Kvinner; utdanning, yrkesarbeid og likestilling*. Oslo. Instituttet for sosiologi. Arbeidsnotat 71.
- Freeman, R.B. (1971): *The Market for College-Trained Manpower*. Cambridge, Mass. Harvard University Press.
- Kobberstad, T. (1975): *Arbeidsmarkedet for kandidater med juridisk og samfunnsvitenskapelig utdanning*. Oslo, NAVF's utredningsinstitutt. Melding 1975:2.
- NAVF's utredningsinstitutt (1976): *Arbeidsmuligheter for filologer*. Oslo. Melding 1976:5.
- Norsk Studentunion (1981): *NSU's studiefinansierungsundersøkelse høsten 1978*, Oslo, Universitetsforlaget.
- Sem, T. Thagaard (1967): *Kjønnsroller og studiemotivering*. Oslo. NAVF - Utredningsavdelingen.
- Sem, T. Thagaard (1971): *Det ensporede system*, Oslo. Universitetsforlaget.
- Statistisk Sentralbyrå (1973): *Standard for utdanningsgruppering*. Oslo.
- Stensaasen, S. (1970): *Ungdommens yrkesvalgtenkning*. Oslo. Norges Idrettshøgskole.
- Østby, A.-L. (1969): *Faktorer som påvirker artianernes studievalg. En oppfølgingsundersøkelse av artiumskullet 1963*. Oslo. NAVF's utredningsinstitutt. Melding 1969 : 1.

Tabellvedlegg

Vedleggstabell 1. Studentene fordelt etter fars yrke og studieaktivitet på tellingstidspunktet.
Prosent.

	Humaniora	Samfunnsfag	Siviløkonomf.	Jus	Realfag	Siv. ing. utd.	Helsevernutd.	Landbruksfag	Forberedende	Sluttet	Uoppgitt	I alt
Overordnet funksjonær	30	34	37	35	30	33	46	24	8	32	28	33
Lærer, lektor m.v.	9	7	4	4	7	8	8	10	19	5	-	7
Selvstendig i industri, handel m.v.	12	8	19	10	9	7	9	2	19	8	8	9
Selvstendig i jord- og skogbruk	6	4	3	3	9	4	3	23	-	7	-	6
Underordnet funksjonær	15	18	15	25	17	23	20	21	34	18	37	19
Arbeider, fisker, håndverker	23	19	17	15	23	22	11	19	19	23	8	20
Ikke yrkesaktiv	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	0
Uoppgitt	6	8	6	8	4	4	3	1	-	8	19	6
Sum	101	98	101	100	100	101	101	100	99	101	100	100
Antall	887	683	248	638	779	681	674	124	48	2353	48	7163

Vedleggstabell 2. Studentene fordelt etter mors yrke og studieaktivitet på tellingstidspunktet.
Prosent.

	Humaniora	Samfunnsfag	Siviløkonomf.	Jus	Realfag	Siv. ing. utd.	Helsevernutd.	Landbruksfag	Forberedende	Sluttet	Uoppgitt	I alt
Overordnet funksjonær	1	3	1	1	2	4	7	3	-	2	-	3
Lærer, lektor m.v.	10	6	3	7	9	7	8	9	39	6	28	7
Selvstendig i industri, handel m.v.	2	1	3	1	1	1	2	-	-	1	-	1
Selvstendig i jord- og skogbruk	1	3	-	1	1	1	1	3	-	1	-	1
Underordnet funksjonær	28	31	34	35	24	32	36	26	23	35	17	32
Arbeider, fisker, håndverker	10	11	10	8	11	7	4	3	19	12	19	10
Ikke yrkesaktiv	44	42	49	43	48	45	41	56	19	38	37	42
Uoppgitt	5	2	-	5	4	4	1	-	-	6	-	4
Sum	101	99	100	101	100	101	100	100	100	101	101	100
Antall	887	683	248	638	779	681	674	124	48	2353	48	7163

Vedleggstabell 3. Studentene fordelt etter fars yrke og geografisk bakgrunn.
Prosent.

	Østlandet	Oslo	Sørlandet	Vestlandet	Trøndelag	Nord-Norge	Utlandet	Uoppgitt	I alt
Overordnet funksjonær	37	39	25	27	34	29	-	-	33
Lærer, lektor m.v.	8	4	9	7	2	9	5	-	7
Selvstendig i industri, handel m.v.	6	10	9	13	9	5	38	-	9
Selvstendig i jord- og skogbruk	7	1	6	7	9	5	14	-	6
Underordnet funksjonær	18	25	21	17	18	18	14	50	6
Arbeider, fisker, håndverker	18	11	26	26	21	29	28	50	19
Ikke yrkesaktiv	0	-	-	-	-	1	-	-	20
Uoppgitt	7	9	4	3	7	5	-	-	0
Sum	100	99	100	100	100	101	100	100	100
Antall	2464	1329	282	1947	600	502	32	9	7163

Vedleggstabell 4. Studentene fordelt etter mors yrke og geografisk bakgrunn.
Prosent.

	Østlandet	Oslo	Sørlandet	Vestlandet	Trøndelag	Nord-Norge	Utlandet	Uoppgitt	I alt
Overordnet funksjonær	4	2	1	2	3	2	100	100	3
Lærer, lektor m.v.	9	8	5	7	5	5	-	-	7
Selvstendig i industri, handel m.v.	1	1	3	2	1	-	-	-	1
Selvstendig i jord- og skogbruk	1	-	-	2	4	-	-	-	1
Underordnet funksjonær	32	39	43	28	27	30	-	-	32
Arbeider, fisker, håndverker	10	8	5	11	10	12	-	-	10
Ikke yrkesaktiv	40	36	42	46	48	47	-	-	42
Uoppgitt	5	6	3	3	2	5		-	4
Sum	102	100	102	101	100	101	100	100	100
Antall	2464	1329	281	1947	599	502	32	9	7163

Vedleggstabell 5. Studentene fordelt etter fars utdanning og studieaktivitet på tellingstidspunktet. Prosent.

	Humaniora	Samfunnsfag	Siviløkonomf.	Jus	Realfag	Siv.ing.utd.	Helsetvernudt.	Landbruksfag	Forberedende	Sluttet	Uoppgitt	I alt
Forskernivå	2	-	-	-	-	1	1	1	-	1	-	1
Universitetsnivå III	17	17	18	28	16	21	35	14	-	16	19	19
Universitetsnivå II	8	6	8	4	6	8	5	10	19	5	-	6
Universitetsnivå I	18	19	19	21	19	18	19	14	17	14	37	17
Gymnasnivå II	18	15	15	21	21	16	13	33	19	18	17	18
Gymnasnivå I	14	17	23	12	17	17	15	19	25	22	8	18
Ungdomsskolenivå	15	19	15	8	16	15	10	8	19	13	-	14
Uoppgitt	8	8	2	7	6	5	3	1	-	11	19	8
Sum	100	101	100	100	101	101	101	100	99	100	100	101
Antall	887	683	248	638	779	681	674	124	48	2353	48	7163

Vedleggstabell 6. Studentene fordelt etter mors utdanning og studieaktivitet på tellingstidspunktet. Prosent.

	Humaniora	Samfunnsfag	Siviløkonomf.	Jus	Realfag	Siv.ing.utd.	Helsetvernudt.	Landbruksfag	Forberedende	Sluttet	Uoppgitt	I alt
Universitetsnivå III	1	5	1	1	1	4	7	2	-	1	-	2
Universitetsnivå II	6	1	1	3	3	2	5	2	19	1	-	3
Universitetsnivå I	14	19	18	18	21	19	23	16	-	16	36	18
Gymnasnivå II	11	14	13	16	10	9	17	27	19	13	19	13
Gymnasnivå I	39	28	35	36	32	32	33	27	17	36	45	34
Ungdomsskolenivå	22	32	29	20	27	29	14	23	45	26	-	25
Uoppgitt	8	2	3	6	6	6	2	2	-	8	-	6
Sum	101	101	100	100	100	101	101	99	100	101	100	101
Antall	887	683	248	638	779	681	674	124	48	2353	48	7163

Vedleggstabell 7. Studentene fordelt etter fars utdanning og yrke.
Prosent.

	Overordnet funksjonær	Lærer, lektor m.v.	Selvst. i ind., handel	Selvst. i jord-/skogbr.	Underordnet funksjonær	Arb., fisker håndverker	Ikke yrkesaktive	Uoppgitt	I alt
Forskernivå	2	-	-	-	-	-	-	-	1
Universitetsnivå III	48	34	5	1	2	-	-	6	19
Universitetsnivå II	9	30	2	2	4	-	-	1	6
Universitetsnivå I	19	29	22	1	31	5	-	4	17
Gymnasnivå II	9	6	26	36	22	27	-	7	18
Gymnasnivå I	9	-	29	13	32	24	100	6	18
Ungdomsskolenivå	1	-	9	37	7	42	-	7	14
Uoppgitt	4	1	5	9	2	3	-	69	8
Sum	101	100	98	99	100	101	100	100	101
Antall	2379	473	645	414	1350	1451	7	441	7163

Vedleggstabell 8. Studentene fordelt etter mors utdanning og yrke.
Prosent.

		Overordnet funksjonær	Lærer, lektor m.v.	Selvst. i ind., handel	Selvst. i jord-/skogbr.	Underordnet funksjonær	Arb., fisker håndverker	Ikke yrkesaktive	Uoppgitt	I alt
Universitetsnivå III	42	6	-	-	0	-	0	4	2	
Universitetsnivå II	6	31	6	-	-	-	0	-	3	
Universitetsnivå I	29	51	5	-	26	3	11	-	18	
Gymnasnivå II	3	9	8	4	18	12	13	1	13	
Gymnasnivå I	15	-	75	44	45	42	33	6	34	
Ungdomsskolenivå	2	-	6	47	10	41	39	6	25	
Uoppgitt	2	3	-	5	2	3	4	83	6	
Sum	99	100	100	100	101	101	100	100	101	
Antall	182	533	76	80	2276	699	3027	290	7163	

Vedleggstabell 9. Motivasjon for studium. Andel av faggruppen som angir faktoren som "viktig" eller "av noen betydning". Prosent av alle i hver gruppe.

	Interesse for bestemt yrke	Mulighet for høy inntekt	Interesse og anlegg for faget	Gjøre en samfunnsinnsats	Foreldre/familiens ønske	Antall i faggruppen
Examen philosophicum	100	44	100	100	44	21
Cand. philol.	89	51	100	22	8	144
Mag.art, humaniora	80	-	80	40	-	23
Cand.mag, humaniora	86	43	94	45	6	374
Cand. theol.	80	-	87	67	13	70
Enkeltfag, humaniora	67	42	93	24	9	270
Mag.art, samfunnsfag	16	16	100	85	-	11
Cand.psychol.	82	35	95	60	-	151
Cand. paed.	74	26	100	48	-	36
Siviløkonom	88	76	92	19	10	255
Cand.oecon	83	67	100	17	-	24
Cand.polit, cand.sociol	87	25	93	61	7	110
Cand.mag., samf.fag	80	30	98	57	8	157
Enkeltfag, samf.fag	81	42	88	60	7	180
Cand.jur.	100	57	86	29	12	594
Enkeltfag, rettsvit.	85	50	100	50	-	27
Cand.real, Cand.scient.	80	44	95	37	4	621
Cand.mag, realfag	81	34	85	41	7	117
Cand.pharm.	60	60	60	-	-	14
Enkeltfag, realfag	100	50	79	21	14	64
Cand.med.	95	48	95	69	13	496
Cand.odont.	97	76	89	31	13	99
Cand.med.vet.	100	57	100	42	17	49
Enkeltfag, medisin	100	-	100	100	-	9
Sivilingeniør	86	67	95	23	11	616
Arkitekt	100	46	100	59	-	53
Landbrukskandidat	92	29	97	43	19	93
Fiskerikandidat	100	28	100	81	-	14
Interfakultær cand.mag.	100	68	100	68	-	13
Uspesifisert enkeltfag	100	100	100	33	-	14
Sluttet med univ. studier	66	37	69	30	9	2353
Uoppgitt og utilstrekkelig oppgitt ¹⁾						191
I alt	78	45	85	37	9	7163

1) Inkl. noen svært små faggrupper. Ikke fordelt på svaralternativer.

Vedleggstabell 10. Pengeorienterte¹⁾ og andres vurderinger av en del spørsmål.
Sosial bakgrunn.

	Penge-orienterte	Andre
	prosent av hele gruppen	
Ak. studium bestemt på grunnskolen	31	28
" " " " gymnaset	42	42
Fagstudium bestemt på grunnskolen	7	6
" " " " gymnaset	38	36
Interesse for bestemt yrke "viktig" + "noen bet."	93	77
Mulighet for høy inntekt " " " "	100	39
Interesse og anlegg for faget " " " "	92	85
Gjøre en samfunnsinnsats " " " "	26	38
Foreldre/familiens ønske " " " "	20	8
Bestemt seg for yrke	49	46
"Helt bestemt" yrkesvalg	18	18
Lønningen stiger i forhold til andre akademikere	16	8
" " " " " " industriarb.	16	9
Yrkesveiledere "svært nyttige" + "nyttige"	11	10
Studieveiledere " " " "	19	16
Lærerne " " " "	21	16
Studiehåndbok " " " "	52	53
Faglig litteratur " " " "	49	52
Massemedia " " " "	42	36
Egen yrkeserfaring " " " "	36	50
Stor vekt på prognoser	22	44
Andel fra sosialgruppe 1	45	50
Andel fra sosialgruppe 2	24	19
	1000 kr.	
Alternativ inntekt	66,9	65,2
Inntekt første jobb etter studiet	86,4	82,5
Inntekt etter 15 år	149,1	118,9
Antall	658	6505

1) De som anser mulighet for høy inntekt som "viktig" eller "av noen betydning".

2) Pr. definisjon.

UNDERSØKELSE OM MOTIVASJON, STUDIUM OG YRKE

1. Personalla	1.1 Navn
	1.2 Fødselsår
	1.3 Hjemstedsfylke
	1.4 Artium (eksamen fra videregående skole). Linje: _____ Eksamensår: _____ Hvis du har annen forutdanning enn artium eller videregående skole, oppgi hvilken: _____ Eksamensår: _____
2. Studie-aktivitet og studiemål	2.1 Du var i 1977 registrert som student. Studerer du fortsatt? Ja ☐ Nei ☐ NB! Hvis ja, gå til spørsmål 2.4.
	2.2 Hva var den viktigste årsaken til at du sluttet? Nådde studiemålet ☐ Fant meg ikke til rette med arbeidsformen ☐ Fått andre interesser ☐ Skuffet over studiets innhold eller opplegg ☐ Likte ikke miljøet på studiestedet ☐ Økonomiske forhold ☐ Familiemessige forhold ☐ Arbeidsmarkedsutsiktene etter studiet ☐ Annet, angi hva ☐ _____ _____
	2.3 Hva holder du på med nå? Annen utdanning ☐ Er i yrkeslivet ☐ Hjemneværende ☐ Annet, angi hva ☐ _____
	2.4 Hvilket endelig studiemål har du? (eks. sivilingeniør, cand. jur., cand. mag. i filologi, enkeltfag [spesifiser], examen philosophicum)
	2.5 Hvilke(t) fag studerer du dette semesteret?

	<p>2.6 Hvis du har endret studiemål siden du begynte, hva var den viktigste årsaken?</p> <p>Utilfreds med studieopplegg og arbeidsform ☐</p> <p>Fått andre interesser ☐</p> <p>Skuffet over studiets innhold ☐</p> <p>Arbidsmarkedsutsiktene etter studiet ☐</p> <p>Annet, angi hva ☐</p>																																																																												
	<p>2.7 Har du jobb ved siden av studiet?</p> <p>Ja ☐ Nei ☐</p> <p>Oppgi antall timer i uken (gjennomsnitt): _____</p>																																																																												
	<p>2.8 Har du forsørgelsesbyrde (barn, hjemmевærende ektefelle eller andre)?</p> <p>Ja ☐ Nei ☐</p>																																																																												
<p>3. Valg av studium</p>	<p>3.1 Hvordan vurderer du den betydningen faktorene nedenfor har hatt for din beslutning om å begynne å studere? (Kryss av for alle faktorer)</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Viktig</th> <th>Noen betydn.</th> <th>Lite viktig</th> <th>Ingen betydn.</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Interesse for bestemt(e) yrke (yrker)</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Mulighet for høy inntekt etter studiet</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Ønske om kunnskaper (generelt)</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Interesse og anlegg for faget</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Studiestedets geografiske beliggenhet</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Samle poeng til annen utdanning</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Gjøre en samfunnsinnsats på et spesielt felt</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Foreldre/familiens ønske</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Få en utdanning som er allment respektert</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Innflytelse fra lærere på skolen</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Venner som studerer/har studert</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Uvisshet om hva jeg ellers skulle gjøre</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Ønske om endring av arbeidsoppgaver</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Annet, oppgi hva</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> </tbody> </table>		Viktig	Noen betydn.	Lite viktig	Ingen betydn.	Interesse for bestemt(e) yrke (yrker)	☐	☐	☐	☐	Mulighet for høy inntekt etter studiet	☐	☐	☐	☐	Ønske om kunnskaper (generelt)	☐	☐	☐	☐	Interesse og anlegg for faget	☐	☐	☐	☐	Studiestedets geografiske beliggenhet	☐	☐	☐	☐	Samle poeng til annen utdanning	☐	☐	☐	☐	Gjøre en samfunnsinnsats på et spesielt felt	☐	☐	☐	☐	Foreldre/familiens ønske	☐	☐	☐	☐	Få en utdanning som er allment respektert	☐	☐	☐	☐	Innflytelse fra lærere på skolen	☐	☐	☐	☐	Venner som studerer/har studert	☐	☐	☐	☐	Uvisshet om hva jeg ellers skulle gjøre	☐	☐	☐	☐	Ønske om endring av arbeidsoppgaver	☐	☐	☐	☐	Annet, oppgi hva	☐	☐	☐	☐	
		Viktig	Noen betydn.	Lite viktig	Ingen betydn.																																																																								
	Interesse for bestemt(e) yrke (yrker)	☐	☐	☐	☐																																																																								
Mulighet for høy inntekt etter studiet	☐	☐	☐	☐																																																																									
Ønske om kunnskaper (generelt)	☐	☐	☐	☐																																																																									
Interesse og anlegg for faget	☐	☐	☐	☐																																																																									
Studiestedets geografiske beliggenhet	☐	☐	☐	☐																																																																									
Samle poeng til annen utdanning	☐	☐	☐	☐																																																																									
Gjøre en samfunnsinnsats på et spesielt felt	☐	☐	☐	☐																																																																									
Foreldre/familiens ønske	☐	☐	☐	☐																																																																									
Få en utdanning som er allment respektert	☐	☐	☐	☐																																																																									
Innflytelse fra lærere på skolen	☐	☐	☐	☐																																																																									
Venner som studerer/har studert	☐	☐	☐	☐																																																																									
Uvisshet om hva jeg ellers skulle gjøre	☐	☐	☐	☐																																																																									
Ønske om endring av arbeidsoppgaver	☐	☐	☐	☐																																																																									
Annet, oppgi hva	☐	☐	☐	☐																																																																									
<p>3.2 Har du søkt opptak ved lukket studium eller annen høyere utdanningsinstitusjon uten å komme inn?</p> <p>Ja ☐ Nei ☐</p> <p>Hvis ja, oppgi hvilke(n) utdanning(er)</p> <p>_____</p>																																																																													
<p>3.3 Når bestemte du deg for a) en akademisk utdanning (generelt) b) det fagstudiet du har valgt? (Kryss av.)</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Akademisk utdanning</th> <th>Fagstudium</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Mens jeg gikk i grunnskolen eller før</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Mens jeg gikk på gymnas/videregående skole eller tilsv. (eks. yrkesskole, landbruksskole)</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Mens jeg tok ettergymnasial utdanning</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Mens jeg var i arbeid</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>Etter at jeg begynte å studere</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> </tbody> </table> <p>NB! Dersom du svarte nei på spørsmål 2.1, gå til spørsmål 6.1.</p>		Akademisk utdanning	Fagstudium	Mens jeg gikk i grunnskolen eller før	☐	☐	Mens jeg gikk på gymnas/videregående skole eller tilsv. (eks. yrkesskole, landbruksskole)	☐	☐	Mens jeg tok ettergymnasial utdanning	☐	☐	Mens jeg var i arbeid	☐	☐	Etter at jeg begynte å studere	☐	☐																																																											
	Akademisk utdanning	Fagstudium																																																																											
Mens jeg gikk i grunnskolen eller før	☐	☐																																																																											
Mens jeg gikk på gymnas/videregående skole eller tilsv. (eks. yrkesskole, landbruksskole)	☐	☐																																																																											
Mens jeg tok ettergymnasial utdanning	☐	☐																																																																											
Mens jeg var i arbeid	☐	☐																																																																											
Etter at jeg begynte å studere	☐	☐																																																																											

	<p>3.4 I hvilken grad tror du dine framtidige yrkesmuligheter vil avhenge av dine eksamensresultater i studiet?</p> <p>Mye ☐ Noe ☐ Ikke noe ☐</p>																																						
<p>4. Yrkesvalg</p>	<p>4.1 Har du tatt sikte på noe bestemt yrke (arbeidsfelt)?</p> <p>Ja ☐ Nei ☐</p> <p>NB! I tilfelle nei, gå til spørsmål 5.1.</p>																																						
	<p>4.2 Hvilket yrke tar du sikte på? (Vær så spesifikk du kan)</p>																																						
	<p>4.3 Hvor bestemt er du på dette?</p> <p>Helt bestemt ☐ Nokså bestemt ☐ Usikker ☐</p>																																						
	<p>4.4 Hvordan vil du vurdere betydningen av hver av de faktorene som er gjengitt nedenfor for ditt valg av yrke? Gi poeng etter grad av betydning (3 = viktig, 2 = noen betydning, 1 = liten betydning, 0 = ingen betydning)</p> <table border="0"> <thead> <tr> <th></th> <th style="text-align: right;">Poeng</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>Interessant arbeid</td><td style="text-align: right;">☐</td></tr> <tr><td>Mulighet for høy inntekt</td><td style="text-align: right;">☐</td></tr> <tr><td>Store valgmuligheter når det gjelder arbeidssted (geografisk)</td><td style="text-align: right;">☐</td></tr> <tr><td>Mulighet for å påvirke egen arbeidssituasjon</td><td style="text-align: right;">☐</td></tr> <tr><td>Stabile inntekts- og sysselsettingsforhold</td><td style="text-align: right;">☐</td></tr> <tr><td>Samfunnets behov for arbeidskraft på dette feltet</td><td style="text-align: right;">☐</td></tr> <tr><td>Gjøre en samfunnsnyttig innsats på et spesielt felt</td><td style="text-align: right;">☐</td></tr> <tr><td>Få et yrke som er vel ansett</td><td style="text-align: right;">☐</td></tr> <tr><td>Hjelpe andre mennesker</td><td style="text-align: right;">☐</td></tr> <tr><td>Mulighet for å få brukt kunnskapene fra studiet</td><td style="text-align: right;">☐</td></tr> <tr><td>Mulighet for videreutdanning/faglig utvikling</td><td style="text-align: right;">☐</td></tr> <tr><td>Nær kontakt med andre mennesker</td><td style="text-align: right;">☐</td></tr> <tr><td>Mulighet for å arbeide i egen virksomhet</td><td style="text-align: right;">☐</td></tr> <tr><td>Lede andre menneskers arbeid</td><td style="text-align: right;">☐</td></tr> <tr><td>Mulighet for å drive forskning</td><td style="text-align: right;">☐</td></tr> <tr><td>Arbeidsmuligheter utenfor landet</td><td style="text-align: right;">☐</td></tr> <tr><td>Mye fritid</td><td style="text-align: right;">☐</td></tr> <tr><td>Annet, angi hva</td><td style="text-align: right;">☐</td></tr> </tbody> </table>		Poeng	Interessant arbeid	☐	Mulighet for høy inntekt	☐	Store valgmuligheter når det gjelder arbeidssted (geografisk)	☐	Mulighet for å påvirke egen arbeidssituasjon	☐	Stabile inntekts- og sysselsettingsforhold	☐	Samfunnets behov for arbeidskraft på dette feltet	☐	Gjøre en samfunnsnyttig innsats på et spesielt felt	☐	Få et yrke som er vel ansett	☐	Hjelpe andre mennesker	☐	Mulighet for å få brukt kunnskapene fra studiet	☐	Mulighet for videreutdanning/faglig utvikling	☐	Nær kontakt med andre mennesker	☐	Mulighet for å arbeide i egen virksomhet	☐	Lede andre menneskers arbeid	☐	Mulighet for å drive forskning	☐	Arbeidsmuligheter utenfor landet	☐	Mye fritid	☐	Annet, angi hva	☐
	Poeng																																						
Interessant arbeid	☐																																						
Mulighet for høy inntekt	☐																																						
Store valgmuligheter når det gjelder arbeidssted (geografisk)	☐																																						
Mulighet for å påvirke egen arbeidssituasjon	☐																																						
Stabile inntekts- og sysselsettingsforhold	☐																																						
Samfunnets behov for arbeidskraft på dette feltet	☐																																						
Gjøre en samfunnsnyttig innsats på et spesielt felt	☐																																						
Få et yrke som er vel ansett	☐																																						
Hjelpe andre mennesker	☐																																						
Mulighet for å få brukt kunnskapene fra studiet	☐																																						
Mulighet for videreutdanning/faglig utvikling	☐																																						
Nær kontakt med andre mennesker	☐																																						
Mulighet for å arbeide i egen virksomhet	☐																																						
Lede andre menneskers arbeid	☐																																						
Mulighet for å drive forskning	☐																																						
Arbeidsmuligheter utenfor landet	☐																																						
Mye fritid	☐																																						
Annet, angi hva	☐																																						
<p>5. Inntekt</p>	<p>5.1 Hva antar du din årsinntekt ville være hvis du ikke studerte, men var i fulltidsjobb?</p>																																						
	<p>5.2 Hva tror du din årsinntekt vil være etter endt utdanning? (Se bort fra at inflasjonen vil virke på lønningene)</p> <p>I den første jobben kr.: (i 1978-kroner)</p> <p>Etter 15 års yrkeserfaring kr.: (i 1978-kroner)</p>																																						
	<p>5.3 Hvordan tror du lønnsutviklingen for folk med den utdanning og det yrke du tar sikte på, vil bli i forhold til:</p> <table border="0"> <thead> <tr> <th></th> <th style="text-align: center;">Stige</th> <th style="text-align: center;">Uforandret</th> <th style="text-align: center;">Synke</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>a) Folk med annen like lang utdanning</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> </tr> <tr> <td>b) Industriarbeidere (i gjennomsnitt)</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> </tr> </tbody> </table>		Stige	Uforandret	Synke	a) Folk med annen like lang utdanning	☐	☐	☐	b) Industriarbeidere (i gjennomsnitt)	☐	☐	☐																										
	Stige	Uforandret	Synke																																				
a) Folk med annen like lang utdanning	☐	☐	☐																																				
b) Industriarbeidere (i gjennomsnitt)	☐	☐	☐																																				

6. Informasjon om studium og yrke	<p>6.1 Nedenfor er oppgitt noen vanlige informasjonskilder for orientering om studium og yrkesmuligheter. Hvor nyttige var disse for deg da du skulle velge utdanning? Kryss av for alle.</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 70%;"></th> <th style="width: 10%; text-align: center;">Svært nyttig</th> <th style="width: 10%; text-align: center;">Nyttig</th> <th style="width: 10%; text-align: center;">Mindre nyttig</th> <th style="width: 10%; text-align: center;">Ingen betydning</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Yrkesveiledere</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> </tr> <tr> <td>Studieveiledere</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> </tr> <tr> <td>Lærere (fra gymnas og tilsvarende)</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> </tr> <tr> <td>Studiehandboka og liknende</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> </tr> <tr> <td>Faglig litteratur</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> </tr> <tr> <td>Aviser, radio, TV m.v.</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> </tr> <tr> <td>Egen yrkeserfaring</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> </tr> </tbody> </table>		Svært nyttig	Nyttig	Mindre nyttig	Ingen betydning	Yrkesveiledere	☐	☐	☐	☐	Studieveiledere	☐	☐	☐	☐	Lærere (fra gymnas og tilsvarende)	☐	☐	☐	☐	Studiehandboka og liknende	☐	☐	☐	☐	Faglig litteratur	☐	☐	☐	☐	Aviser, radio, TV m.v.	☐	☐	☐	☐	Egen yrkeserfaring	☐	☐	☐	☐	
		Svært nyttig	Nyttig	Mindre nyttig	Ingen betydning																																					
	Yrkesveiledere	☐	☐	☐	☐																																					
Studieveiledere	☐	☐	☐	☐																																						
Lærere (fra gymnas og tilsvarende)	☐	☐	☐	☐																																						
Studiehandboka og liknende	☐	☐	☐	☐																																						
Faglig litteratur	☐	☐	☐	☐																																						
Aviser, radio, TV m.v.	☐	☐	☐	☐																																						
Egen yrkeserfaring	☐	☐	☐	☐																																						
<p>6.2 Ville bedre informasjon om studier og yrker kunne fått deg til å velge annerledes?</p> <p style="text-align: center;">Meget mulig ☐ Kanskje ☐ Neppe ☐</p>																																										
<p>6.3 Hvor stor vekt la du på prognoser angående ulike utdanningsgruppers framtidige muligheter på arbeidsmarkedet da du valgte studium?</p> <p style="text-align: center;">Stor vekt ☐ Noe vekt ☐ Liten eller ingen vekt ☐ Kjente lite til slike prognoser ☐</p>																																										
7. Familien	7.1 Mors yrke																																									
	7.2 Mors utdanning																																									
	7.3 Fars yrke																																									
	7.4 Fars utdanning																																									
	Eventuelle merknader:																																									